

3 | 2021

KJØTT & EGGPRODUSENTEN

Vil avlive
myter rundt
sau og rovdyr

Bedre resultater
med fasefôring av gris
Garden Oppheim raskt
ute med NM-påmelding
Skuddsikker og mål-
rettet Fatland-leder

Hvis

- ➔ gode betingelser
- ➔ god service
- ➔ rask tilbakemelding
- ➔ rask levering
- ➔ fleksibilitet
- ➔ rådgivning

er viktig for deg...

...prøv en leveranse til oss, og vi skal gjøre det vi kan for at du skal bli fornøyd!

FURUSETH

2072 Dal | www.furuseth.no | E-post: furuseth@furuseth.no | Tlf: 63 97 70 10

2 REDAKTØRENS SPALTE

4 KLF-INNSPILLET

- 6** Beinproblemene på grisene ble borte via to kraftfôrslag i grisehuset
- 8** Bondelagslederen vil ha mange på laget for å løfte bondens inntekt
- 9** Fikk gjev pris for beste kjøttprodukt under Trøndersk Matfestival
- 10** Furuseth oppgraderer slakteanlegget for 36 millioner kroner
- 11** Byggestarten for «nye» Otta Slakteri utsatt til våren 2022
- 12** Økning i antall tilfeller av ringorm hos storfe i Rogaland
- 14** Toppidretten har formet den nye konsernsjefen hos Fatland
- 16** Privat kjøttbransje støtter inntektsløftet i landbruket
- 18** Kan kylling få bedre helse med rosmarin i fôret?
- 20** Ung sauebonde vil vise at sauebøndene tar vare på dyrene sine

22 Garden Oppheim i Ål klar for NM i kjøttprodukter

24 Slakteriledere frykter fremtiden for små gårdsbruk i Norge

25 Reduserte utslipp fra husdyr mulig uten kutt i produksjonen

27 Det går mot høyere råvarepriser i landbruket

30 Byttet til Jens Eide for å bidra til å beholde slakteri helt i sør

32 Bondens vurdering viktig i forbindelse med inntransport

34 Innbrudd i fjøs kan på sikt bli et beredskapsproblem

35 Norsk Kylling har gått helt til topps på BBFAW Nordic dyrevelferdsmåling

36 Soyafritt EU gir mindre svin- og fjørfekjøtt

38 – Fjøsbesøket viktig i dyrevelferdsprogrammet for storfe

40 LANDET OG VERDEN RUNDT

43 JUS PÅ TAMPEN

44 PRODUSENTKRYSSORD

6

8

30

LØNNSOM KUNNSKAP

Animalia styrker norsk kjøtt- og eggproduksjon langs hele verdikjeden.

Vi tilbyr praktisk rådgiving og nyttige tjenester.

Vi jobber for:

- Bærekraftig norsk matproduksjon og kosthold
- God dyrehelse og dyrevelferd
- Optimal råvareutnyttelse
- Trygg og sunn mat med høy kvalitet

 ANIMALIA

animalia.no

ANSVARLIG REDAKTØR

Per A. Sleipnes
TELEFON OSLO: 23 24 44 70
MOBIL: 922 47 917
E-POST: pas@kjottbransjen.no

POSTADRESSE

Østensjøveien 39/41
0667 Oslo

BESØKSADRESSE

Østensjøveien 39/41
4. etasje
0667 Oslo

DESIGN/LAYOUT

Morten Hernæs
07 Media
MOBIL: 916 98 412
E-POST: morten.hernaes@07.no
Aurveien 14
1930 Aurskog

TRYKK

07 Media

TRYKT
I NORGE
NO - 1470

ANNONSER

A2media AS
Hilde Holtekjølen
MOBIL: 901 27 006
E-POST: hilde@a2media.no
WEB: www.a2media.no

ABONNEMENTSERVICE

Kjøttbransjen
c/o Medievest AS
Postboks 424 - Sentrum
0103 Oslo

Om kjøttkutt og selvforsyningsgrad

Flere norske politikere, med MDG-toppene i spissen, flagger sterkt at de ønsker å øke selvforsyningsgraden av mat i Norge. Det har nærmest blitt en paradesak for mange partier, og vi applauderer selvsagt tanken og ambisjonen.

I dag har vi en selvforsyningsgrad på rundt 36 prosent. Målsettingen som oppgis er en selvforsyningsgrad på 60 prosent. Det skal visstnok skje, samtidig som kjøttforbruket skal halveres. Forstå det den som kan!

Selvsagt er det mulig og helt realistisk å øke etterspørselen og dyrkingen av norske matplanter, men målet om 60 prosent selvforsyning er uten tvil uoppnåelig uten at kjøtt som proteinkilde er en viktig del av løsningen. Dette har også ledende forskere ved bl.a. NMBU ettertrykkelig slått fast.

Når bl.a. MDG går ut med sine «hårete» og nokså urealistiske mål, oppgir ikke partiet hvilke dyreslag som skal nedskaleres. Er det sau og storfe, eller er det svin og fjørfe. Om det er sau og storfe det er snakk om, vil store gressarealer både på innmark og utmark gå ut av drift.

Her i landet er det store jordbruksarealer som av klimatiske eller topografiske forhold ikke egner seg til å dyrke matplanter. Derfor blir de benyttet til å dyrke fôrkorn til svin og fjørfe.

Nedskalering av husdyrhold her i landet vil uansett resultere i gjengroing. Uavhengig av hvilke kjøttslag som nedskaleres, vil med andre ord konsekvensene bli uakseptabel ressursforvaltning, tap av arbeidsplasser og tap av biologisk mangfold.

Kjøtt utgjør i dag rundt 25 prosent av den landbaserte matproduksjonen. Om kjøttforbruket halveres og forbruket av melk og fisk blir uendret, innebærer en selvforsyningsgrad på 60 prosent at forbruket av matplanter dyrket i Norge må nær tredobles. Import av grønnsaker, frukt/bær, hvete og lignende må reduseres kraftig og sortimentet i handlekurven snevres inn mot de matplantene vi kan dyrke i Norge. Er det dette partier som MDG ønsker?

Norge har de aller beste forutsetninger for å utvikle en bærekraftig kjøttproduksjon. Kjøtt er en viktig proteinkilde med lavt energiinnhold, som også bidrar med en rekke andre viktige næringsstoffer i kostholdet vårt. Det er derfor uforståelig at enkelte politiske partier har vedtatt 50 prosent reduksjon uten å angi realistiske, norskproduserte alternativer.

Per A. Sleipnes

– **Nedskalering av husdyrhold her i landet vil uansett resultere i gjengroing.**

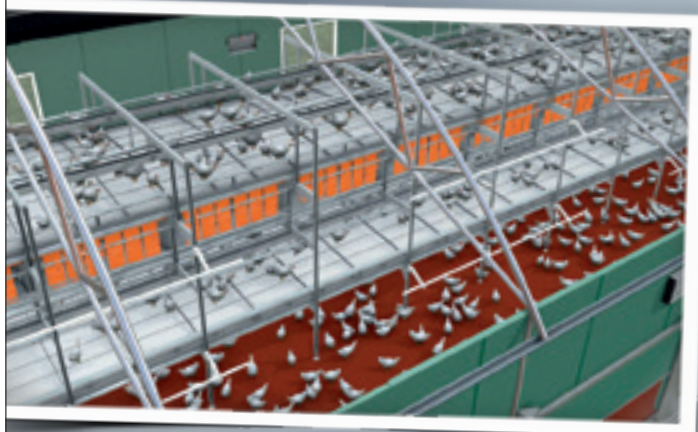

Therese Rudi tar godt vare på sauene sine. FOTO: GEORG MATHISEN

Trenger ditt fjørfeanlegg oppgradering?

Fjøssystemer har de mest fleksible løsningene for nybygg eller ombygging av alle typer fjørfeanlegg. Med et bredt utvalg produkter fra Big Dutchman, høy kompetanse, god service og ikke minst nærhet til deg som kunde, er du sikret en god løsning.

Kontakt
en av våre
rådgivere!

Eksempel på Natura Step aviarsystem

Big Dutchman.

 www.fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER

Bonden og dyrenes førstevalg

Øst
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

Sør
3178 Våle
Tlf. 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbo
Tlf. 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf. 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf. 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

Bygg
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
bygg@fjossystemer.no

Når NRK blir aktivistenes mikrofonstativ

■ BJØRN-OLE JUUL-HANSEN ■ ■ ADM- DIREKTØR , KJØTT- OG FJØRFEBRANSJENS LANDSFORBUND

Tirsdag 24. august kan man på nrk.no se overskriften «Leverte døde dyr til slakteriet der han selv har lederrolle» Journalistene vet bedre, men velger likevel å innlede saken på denne måten. La oss slå det fast først som sist. Man får ikke levere døde dyr til slakterier i Norge; de går til selskapet Biosirk og gjenvinnes til fett og proteinmel. Overskriften er i beste fall en glipp, men sannsynligvis spekulativ.

Saken på nrk.no er del av et knippe TV-saker og artikler drevet frem av NRKs avdeling Dokumentar og samfunn. Sakene tar utgangspunkt i 85 innbrudd i norske svinebesetninger gjort over seks år. Bildene som vises frem påstås å vise «virkeligheten» i norsk svinefôrering. Det er feil! Bildene viser stort sett et lite glimt fra grisebingene uten nok informasjon til å kunne si noe om den generelle dyrevelferden i besetningen. Bildene fra de såkalte «inspeksjonene» er i tillegg tatt av radikale aktivister med en agenda.

Mye har skjedd de siste årene rundt velferd for grisen. Mattilsynet fant feil og mangler, mat- og landbruksministeren kom med tydelige krav, og næringen har respondert. Det er etablert omfattende velferdsprogrammer og det har de to siste årene blant annet vært over 7500 veterinærbesøk med fokus på dyrevelferd i de 1700 svinebesetningene i Norge. Dette kommer på toppen av kontinuerlige besøk fra slakterienes produsentrådgivere og noen hundretalls besøk fra Mattilsynets veterinærer.

NRK vet bedre enn at bildene i saken er representative. De har fått invitasjoner og benyttet seg av tilbudet om å komme ut på flere av gårdene som hadde innbrudd. De har sett dagens status, men velger fortsatt å kjøre saken videre på samme spor med utgangspunkt i aktivistenes bilder.

Aktivistmiljøet i Norge er ikke stort. Det er kanskje 50–100 personer i Norge i dag som med dyrevelferden som unnskyldning, er villige til å bryte loven for å få bilder på trykk i avisen og på sosiale medier. Til sammenligning er det rundt 20 000 husdyrbønder som hver eneste dag gjør sitt beste for at dyra skal ha det bra. Når NRK lever i en virkelighetsoppfatning om at innbrudd fra ekstremistgrupper har samfunnsverdi og så la disse definere hva som er god dyrevelferd, kan vi ikke annet enn å anbefale den planlagte flyttingen fra sentrale Marienlyst til å gå lenger ut på landet enn innenfor Ring 3 på Ensjø.

Kun timer etter at den første saken ble publisert på nrk.no var aktivistene ute

med egne kampanjer for å få inn penge- støtte. De begynte til og med å krangle seg imellom om hvem som fortjente donasjoner som ville komme i kjølvannet av NRKs omtale. Hvor mye penger som har kommet inn, og hvor mange nye innbrudd presse- deknningen leder til kan vi bare forestille oss.

NRK har hele tiden hevdet at de ikke er ute etter å «ta» enkeltbønder. Etter at de satte saken på agendaen har de radikale aktivistene ringt rundt til lokal- og regionalaviser, vist til NRK-saken og bedt redaksjonene ringe opp navngitte bønder med påstand om at disse bondene er lovbrutere. Her ser vi en personforfølgelse som NRK må ta deler av ansvaret for. Mediehuset har indirekte lagt opp til gapestokk og sjikanering, som ikke bare rammer bonden, men også bondens partner, barn, familie og venner. Vi vet at barn blir frosset ut og mobbet flere steder i landet på grunn av denne saken. Men det er sannsynligvis ikke interessant nyhetsstoff for NRK.

– Bildene viser stort sett et lite glimt fra grisebingene uten nok informasjon til å kunne si noe om den generelle dyrevelferden i besetningen.

Jermin leverer tilskuddsfôr og spesialfôr til storfe, småfe, gris, hest, fjærte og andre dyr. Våre vitamin- og mineralblandinger er optimert for at dine dyr skal holde seg friske og yte optimalt.

Telefon: 40 80 82 30
www.jermin.no

Melkeprodusent
Ole Bjørnås, Rindal

GEA Monobox R9500. Bedre for dyra. Bedre for bonden.

Genialt at melkeroboten kan skille ut enkeltspener

GEA Monobox R9500 med mastittsensor avslører betennelser eller andre uregelmessigheter i enkeltspener. Det gir mulighet for å skille ut melka fra den dårlige spenen og sende bare kvalitetsmelka fra de øvrige spenene til tanken, noe som viser godt igjen på melkemengden.

Bjørnås har også merket at GEA Monobox R9500 gir skånsom utmelking. Det har ikke vært et eneste tilfelle av jurbetennelse siden roboten ble tatt i bruk sommeren 2017.

GEA engineering for
a better world

Tlf. 51 56 10 80
post@rlteknikk.no
reimelandteknikk.no

Reime
Landteknikk

Bedre resultater med fasefôring

Da slaktegrisprodusent og leverandør til Midt Norge Slakteri, Erik Moum (22), gikk fra ett til to kraftfôrslag i grisehuset, fikk han bukt med beinproblemene på grisene. Samtidig økte tilveksten og fôrforbruket gikk ned.

TEKST OG FOTO
CAMILLA MELLESTRAND

Det er ikke alle forunt å drive egen gård bare noen få år etter at de er ferdigutdanna agronom, men noen ganger er man på riktig sted til riktig tid. Slik var det for Erik Moum. Han er vokst opp på melkebruk i Snåsa og har alltid drømt om å drive gård. Mens han gikk på landbruksskolen var han avløser i naboenes grisekjø, et nytt og moderne grisehus med to avdelinger og restløst våtfôringsanlegg, bygget opp fra bunn i 2016 i forbindelse med MRSA-sanering. Da naboen bestemte seg for å selge fjøset, kjøpte faren til Erik fjøset. På den måten kunne sønnen ta fatt på bondedømmen, mens entusiasmen, motivasjonen og arbeidskapasiteten fremdeles var på topp.

– Jeg leier fjøset og har totalansvaret. Faren min hadde minst 15 år igjen av yrkeskarrieren da jeg var ferdig agronom, så jeg hadde sett for meg å være avløser i mange år. At jeg fikk mulighet til å drive dette fjøset, hvor jeg attpåtil hadde vært avløser ett år allerede og derfor kjente godt, var en utrolig fin mulighet og inngang til yrket, sier Erik.

2100 slaktegris pr. år

Erik driver en SPF-besetning og produserer 2100 slaktegris i året. Smågrisene kjøper han fra en fast leverandør, en avtale han overtok fra den forrige eieren. Han valgte Felleskjøpet som fôrleverandør, fordi det er Felleskjøpet han er vokst opp med på melkebruket. Han har god erfaring med både kraftfôret, logistikken og rådgivingen. Som fersk i faget er han svært interessert i å skaffe seg mest mulig kunnskap både fra kolleger og fra råd-

Salgskonsulent Vegar Håpnes har vært en god sparringspartner når det gjelder fôring. Sammen fant de to ut at Erik burde prøve fasefôring, noe som ga gode resultater.

givere, og den unge bonden har hatt god nytte av samtalene med sin lokale salgskonsulent, Vegar Håpnes. Bonden tror det kan være en fordel at han ikke har noen som forteller han at «du må gjøre sånn og slik, for slik har vi alltid gjort det her på gården».

– Det er veldig moro å samarbeide med Erik, for han er så åpen for å prøve nye ting. Han er veldig flink til å veie grisen og vi har derfor gode muligheter til å følge med på hvilke endringer vi gjør, og hvordan disse påvirker resultatene, sier Håpnes.

Beinproblemer

Da Erik startet opp med slaktegris, fylte han kraftfôrsiloen med Format Flex 120. Det er et høyenergifôr som er godt egnet hvis man ikke har mulighet til å bruke flere kraftfôrslag. Grisene vokste bra på dette fôret, men etter hvert dukket det opp beinproblemer i besetningen. Erik tok kontakt med Felleskjøpet for å få tips og råd. Sammen med fôrprodusentens rådgivere, kom den unge bonden fram til at beinproblemene kunne

skyldes vitamin- og mineralmangel. Den første løsningen ble å strø E-vitamin i pulverform i bingene, neste steg ble å tilsette flytende E-vitamin i våtfôret.

To kraftfôrslag

Rådgiverne utfordret Erik til å ikke nøye seg med bare å bli kvitt beinproblemene. De oppfordret han også til å prøve fasefôring med to kraftfôrslag. Målet var økt fôreffektivitet, økt tilvekst og rimeligere fôring. Dette skulle han oppnå ved å gi et mer proteinrikt kraftfôr fram til 70 kilo og ett rimeligere og svakere kraftfôr i siste delen av innsettet.

– Den genetiske utviklingen på grisen har vært formidabel de siste åra, men grisen får ikke utnyttet sitt vekstpotensial hvis ikke fôringa henger med. Forsøk med dagens moderne gris viser at den responderer svært godt på proteinrikt fôr i den første fasen. Mange får greie resultater med mindre proteinrikt fôr og ønsker derfor ikke gjøre noen endring, men mange av disse kunne fått enda bedre resultater om de ga mer protein-

rikt fôr i begynnelsen. En ekstra silo ville betalt seg inn raskt for mange av landets slaktegrisprodusenter, forteller fagsjef Margareth Fosseng.

Utnytter proteinet bedre

I juni lanserte Felleskjøpet Vekst 130, et mer proteinrikt kraftfôr til den første fasen. Siden Erik har slitt med beinproblemer i besetningen foreslo rådgiverne at han burde bruke Stjerne 130 i den første fasen, fordi denne kraftfôrblendingen har ekstra tilskudd av mineraler og vitaminer. Når grisene har nådd 70 kilo ble han anbefalt å bruke Vekst 110.

– Den store fordelene med fasefôring er at du tilpasser fôringa til grisens vekstkurve. Når du fôrer med samme kraftfôr hele innsettet, gir du egentlig litt for lite protein i begynnelsen og litt for mye protein på slutten. Det betyr at grisen ikke utnytter vekstpotensialet sitt i begynnelsen og at du sløser med både penger og protein på slutten, fordi grisen ikke klarer å utnytte alt det tilførte proteinet. Ved å fasefôre gir du mye protei-

ner når grisen responderer på dette. Ved å gi et svakere og rimeligere kraftfôr mot slutten, unngår du å betale dyrt for protein som grisen uansett ikke klarer å utnytte. Vi ønsker jo at det tilførte proteinet skal bli til kjøtt og ikke ende i møkk-kummen, sier Fosseng.

Bedre fôrutnyttelse

Siden Erik Moum allerede hadde to kraftfôr-siloer, var det svært enkelt for ham å sette i gang med fasefôring. Så langt er han godt fornøyd med omleggingen. Ikke bare har beinproblemene forsvunnet, men både tilveksten og fôreffektiviteten har også økt. Før fôrsnittet brukte grisene 2,6 fôrenheter pr. kilo tilvekst. Med det nye regimet trenger de bare 2,1 fôrenheter pr. kilo tilvekst. Mens de tidligere hadde en daglig tilvekst på 1160 gram pr. dag, var tilveksten etter omleggingen 1230 gram pr. dag. For dem som måtte reagere på at tallene virker nesten for gode til å være sanne, må det legges til at grisene i tillegg til kraftfôr også får alternative fôrmidler fra bakeindustrien. Det er snakk om mellom 100 og 400 gram pr. gris pr. dag.

Veier ofte

– Bakevarene er veldig populære blant grisene og fungerer både som mat og som selselsetting. De er også årsakene til at jeg tilfører ekstra vitaminer og mineraler både i flytende form og i form av Stjerne 130. Vekst 130 skal i utgangspunktet ha full dekning av vitaminer og mineraler, men når jeg gir alternative fôrmidler, har vi ikke like god oversikt over mineralstatusen. Det hadde kanskje vært nok å gi Stjerne 130 og ikke vitamintilskudd i tillegg, men jeg tør ikke fase det ut helt enda. Det føles som en billig forsikring for å unngå beinproblemer, oppsummerer bonden, sier Snåsa-bonden som håper de gode resultatene fortsetter. Han veier alle grisene en gang i uka.

– Det var overraskende å erfare at tilveksten var like bra på Vekst 110 i fase 2 som den var på Vekst 120. Ingen ønsker å sløse med ressurser, så når jeg kan spare både protein og penger og likevel få grisene til å vokse like bra, så er dette et fôringsregime jeg ønsker å fortsette med, avslutter Erik Moum. ■■■

Ivrig: Erik Moum (22) leier grisefjøs av faren sin og driver en konsesjonsbesetning med SPF-griser.

FØSEN AS

TOTALLEVERANDØR AV OLJE

- ✓ Vi fører alle typer oljer/smøremidler og filter til kjøretøy, maskiner, fartøy og annet utstyr.
- ✓ Leverer til kunder i hele Norge.
- ✓ Gunstige betingelser på frakt – fraktfritt over gitte volum.
- ✓ Ta kontakt for et godt tilbud!

Telefon: 47 96 47 92 / 47 96 47 03

E-post: post@fosen-as.no Web: www.fosen-as.no

– Vi vil ha mange på laget for å løfte bondens inntekt

– Nå trenger vi så mange som mulig med på laget for å løfte bondens inntekt. Og tiden er knapp med tanke på stortingsvalget som ligger foran, sier Bjørn Gimming, leder i Norges Bondelag.

■ PER A. SLEIPNES

Koronapandemien har bidratt til at mange har fått økt oppmerksomhet om verdien av beredskap knyttet til mat- og matproduksjon. Pandemien har dessuten i større grad bidratt til at folk flest har valgt norsk mat. Det mener den nye bondelagslederen er bra og kommer hele landbruket til gode – uavhengig av produksjon.

Mye støtte

– Jeg tror også det har medvirket til den sterke støtten vi opplevde under årets jordbruksforhandlinger som endte med brudd. Mange forbrukere uttrykte både forståelse for og støtte til vårt krav om høyere inntekt. Bonden skaper mange verdier som kommer samfunnet og forbruker til gode. Det vil vi fortsette å gjøre og da må inntekten opp, understreker Gimming.

38 organisasjoner

Det er ikke mange dagene igjen til Stortingsvalget 2021. Nylig ble #landbruksløftet lansert og motivet til Gimming & Co. var å få politisk støtte i valgkampen til kravet om kraftig inntektsvekst i kommende stortingsperiode. Det er til sammen 38 organisasjoner og virksomheter som har gått sammen om få forpliktelser fra alle partier, både medlemsorganisasjoner, samvirke og andre private aktører. Andre, som KLF, støtter hovedintensjonen i landbruksløftet og inntektskravet. Gimming presiserer viktigheten av at et bredt landbruk står samlet om dette.

Stort potensial

– NHO Mat og Drikke, NNN og vi i Bonde-

Bonden skaper verdier som kommer samfunnet og forbrukerne til gode. Det vil vi fortsette å gjøre og da må inntekten opp, mener Bjørn Gimming.

laget fremmet i juli fem felles forventninger til en kommende regjering for å styrke norsk matproduksjon og verdikjeden for mat. Vi må stadig minne om at denne verdikjeden er fastlands-Norges største industri. Potensialet for markedet er der, utfordringen blir når grensesituasjonen vender tilbake til det normale. Blant forventningene er bedre tilrettelegging for økt norskandel i matproduksjonen, og like vilkår i konkurransen mellom leverandørenes produkter og kjedenes merkevarer, sier bondelagslederen.

Stor medieoppmerksomhet

En annen sak han bringer på bane, en sak som også påvirker forbrukers vurdering av næringa, er dyrevelferd.

– Medieoppmerksomheten rett før sommerferien om situasjonen i svinenæringen har mange sider, men det er to trekk det er grunn til å kommentere. Det ene er betydning

gen av dyrevelferd for matvalget til forbruker. Mange ønsker å ha tillit til næringen i dette spørsmålet, men vil ha ordnede forhold hos bonden. Det andre er at dyrevernavtivistene tar i bruk sterkere virkemidler for å fremme sin sak. Der skal vi være tydelig på at det ikke er akseptabelt, og ikke veien å gå for god dyrevelferd. Dette var ikke et spørsmål i valgkampen, men flere partier mener en hel del om dyrevelferd i sine programmer.

– Stor betydning

– Hvilken betydning har en ny regjering for bondens hverdag tror du?

– Uavhengig av regjeringssammensetting, vil en kommende regjering ha stor betydning for vår sektor og hverdag. Derfor er det viktig at vi alle jobber for at politikere må forholde seg til landbruk, inntektsløft og norsk mat i tiden framover, avslutter leder for Norges Bondelag, Bjørn Gimming. ■■■

Ramsløkpølse fra Osen fikk pris

Ekteparet Normeland som startet med gårdsmat i 2016, fikk nylig gjev pris for beste kjøttprodukt under Trøndersk Matfestival.

■ BJØRN LØNNUM ANDREASSEN ■ FRILANSER

Familiens gård ligger i kystkommunen Osen. De lager spekemat av eget kjøtt, samt elg fra egen skog. På etiketten får du bl.a. informasjon om hvilken type elg, hvor den ble felt, hvem som skjøt og fra hvilket jaktlag.

Ekte vare

– Vinnerproduktet er en ramsløkpølse, en rødvinalami av lokal elg og eget storfe. Denne inneholder ikke spekk av svin, og ellers ekte rødvin i stedet for rødvinpulver. Ekte vare gir bedre og mer fyldig smak fastslår Jørn Normeland og kaller smaken en eksplosjon. Kona Signe legger til at tørketiden er lengre ved bruk av vin, men at også denne smaken er verdt å vente på.

Omfattende satsing

– Til vanlig driver vi gården med produksjon av kjøtt og melk, så kjøttet i produktene våre kommer fra gården, sier hun.

– Vi måtte også bare sette navn på en kalv som kom for noen år siden.

For denne var nummer 666 og tilfeldigvis en kullsvart oksekalv. Dermed ble navnet populært nok «El Diablo.» Denne er spist opp for lengst men navnet på pølsa og vår egen oppskrift, lever godt videre, forklarer Signe.

Mye kryssing

– Vi har mest NRF, og noen ganger prøver vi oss med en simmental. Vi har forsøkt å krysse inn litt Angus så resultatet blir mer mar-

morett kjøtt som også er i pølsa som ble årets kjøttprodukt her på festivalen. Avl er både artig og spennende, fastslår hun.

Familien Normeland har forsøkt å skape en utegående kjøttrase med Angus. En saktevoksende rase de har tenkt på for å forbedre kjøttproduktene.

En kvart million besøkende

Trøndersk Matfestival og Bryggerifestivalen i Trondheim er ifølge arrangørene selv to av Europas største mat- og drikkefestivaler.

Ordinært samles mer enn 250 000 matglade mennesker. Målet er å bli en internasjonal snakkis og Europas beste mat- og bryggerifestival. ■■■

FOTO: BJØRN LØNNUM ANDREASSEN

Driftige bønder skaper de beste råvarene. Det betaler vi godt for.

Prima Jæren er stolte over å levere det ypperste norske kjøttprodusenter kan produsere. Å alltid tilby kun det beste er en edel kunst, og vi klarer det med hjelp fra våre dyktige underleverandører. Vi legger mye tid og krefter i å samarbeide med kvalitetsbevisste gårdseiere, og Norges beste kjøttprodusenter finner man på Vestlandet. Dette er et frieri til kremen av lokale bønder: Saueholdere! Storfeprodusenter! Griserøktere!

Stadig nye kunder oppdager våre fantastiske råvarer, og gleden rundt middagsbordet skal komme bonden til gode. Vi belønner kvalitet. Ikke bare med gode ord, men med klingende mynt.

Prima Slakt as har vært best på totaløkonomi for bonden de siste ti årene, og slik vil det alltid være. Bli med på laget, og kontakt oss i dag:

Tilførselsleder Gris.

Leidulf Sigmundstad
452 878 30 • leidulf.sigmundstad@prima.as

Tilførselsleder Småfe.

Leif Håkon Korsbø
928 28 420 • leif@prima.as

Tilførselsleder Storfe.

Magnar Sandanger
481 14 525 • magnar@prima.as

Furuseth oppgraderer for 36 millioner kroner

Furuseth har investert til sammen 36 millioner kroner i oppgraderinger i slakteriet på Dal. Halvparten av denne investeringen er i ny og forbedret slaktelinje.

■ PER A. SLEIPNES

Det er format over moderniseringsviljen ved landets største frittstående slakteri. Planene for ny slaktelinje har ligget der lenge, men for et drøyt halvår siden, ble det besluttet å realisere planene. Og driftssjef Rune Morten Johansen bekrefter at det var en hendelse i slakteriet for et par år siden som ga støtet til det som har skjedd.

Blødekontroll på plass

– Vi ble gjenstand for et voldsomt medieekjør for et par år siden da vi hadde et uhell i forbindelse med avblødning av en gris på slaktelinja. Der å da bestemte vi oss for å gjøre alt som sto i vår makt for å hindre slike hen-

delser i framtida. Det vi nå har fått på plass, er det som kalles blødekontroll i avlivningen. Den innebærer en kvalitetssikring av at ingen gris går i skåldekaret før avblødning har funnet sted, forsikrer Johansen.

Mer effektive

Dette gjøres enkelt og greit ved at grisene veies automatisk både før og etter stikking på linja. Om det ikke er forskjell på de to vektene, stopper hele linja. Det hindrer at griser blir skåldet uten at avblødning har funnet sted. I tillegg til blødekontrollen, er også blødelinja forlenget noen meter. Dermed blir avblødningstiden noe lengre. Også

det skal trygge en god og skånsom slakteprosess. Men det som har skjedd på Dal bidrar også til at slaktingen blir mer effektiv.

160 gris pr. time

– Før moderniseringen av linja, slaktet vi rundt 90 gris i timen. Nå er kapasiteten 160 gris pr. time. Nå i innkjøringsfasen ligger vi på mellom 130 og 140 gris pr. time. I forbindelse med installeringen av ny linja, har vi hatt stopp i slaktingen av gris i sju dager. Fra 3. august var vi i gang og de ser veldig bra ut. Det er det tyske selskapet Banns som har levert utstyret til Furuseth, men svenske Detec Kjøtteknik har organisert montasje og alt det praktiske.

Enklere håndtering av biprodukter

Men det er ikke bare selve slaktelinja som er oppgradert. Et system som ved hjelp av vakuum transporterer biprodukter i rør fra slaktingen til et spesielt containerhus, er også på plass. Dermed blir biproduktene håndtert langt mer rasjonelt og bedre. Dette bidrar også til at luktproblematikken blir enklere å håndtere for Furuseth. Det har nemlig vært en del klager på lukt, ettersom slakteriet jo er lokalisert tett på boligområder på Dal.

Konkurransefortrinn

– Hvordan vil disse oppgraderingene slå ut for de ansatte? Får de en enklere jobb-hverdag?

– Det har vært litt stress i forbindelse med innkjøringen nå i starten, men vi ser allerede at det glir lettere. Forbedringene vil nok slå positivt ut for våre dyktige ansatte, men det er først og fremst motivert ut fra dyrevelferd og mer effektiv drift. Nå oppnår vi begge deler og det gir oss klare konkurransefortrinn i bestrebelsene på å øke tilførslene, understreker driftssjef Rune Morten Johansen. ■■■

««««

Driftssjef Rune Morten Johansen i aksjon på den moderniserte og forbedrede slaktelinja for gris hos Furuseth.

Utsatt byggestart for 'nye' Gudbrandsdal Slakteri på Otta

Byggestarten for det nye slakteriet på Otta, er utsatt til våren 2022. Det blir dessuten et nedskalert slakterianlegg som realiseres.

PER A. SLEIPNES

Det er klart etter byggekostnadene nærmest har eksplodert i kjølvannet av pandemien. Opprinnelig skulle det nye bygget hatt et areal på 10 000 kvadratmeter. Nå er dette arealet redusert med 3000 kvadratmeter. Styreleder Terje Jonny Sveen (bildet) i «nye» Gudbrandsdal Slakteri AS frykter ikke at utsettelsen vil få følger for realiseringen av prosjektet.

Trygghet viktig

– Det er viktig at både bønder i Gudbrandsdalen og investorene er trygge på dette prosjektet. Når vi nå nedskalere anlegget, er det nettopp for å legge til rette for en trygg og fornuftig realisering. Det hadde ikke vært klokt å nå kjøre det opprinnelige løpet med alt som har skjedd rundt oss siden vi besluttet å etablere nytt slakteri her på Otta, sier Sveen.

Frykter ikke bondeskepsis

Han ønsker ikke å gå ut med den «nye» prislappen på anlegget. Opprinnelig var anlegget

kostnadsberegnet til rundt 300 millioner kroner. Halvparten av kostnadene er på selve bygget og den øvrige halvparten er innmaten.

– Er det grunn til å frykte at bønder i området nå blir skeptiske til hele prosjektet?

– Det tror jeg ikke. Nå ser bondene at vi er edrueelige og har is i magen. Dette er et type prosjekt vi ikke kan rushe. Når alt er på plass vil bondene i området velge oss framfor å kjøre til Rudshøgda med dyrene. Det er jeg bombesikker på, sier styrelederen. ■■■

Gir rabatt!

Termografering FORHINDRER BRANN

To av tre branner i landbruket har el-årsak. Termografering oppdager temperaturforskjeller som indikerer feil i det elektriske anlegget.

RABATTEN DEKKER KOSTNADEN

Som kunde i If får du rabatt på brannforsikringen på de husene som termograferes hvert 3. år.

GÅ INN PÅ IFNO/LANDBRUK ELLER RING 21 49 71 68 OM DU VIL VITE MER.

Rolig, vi hjelper deg.

Mer ringorm hos

De siste fire årene har det vært en økning av antall tilfeller av ringorm hos storfe i Rogaland. Både produsentene, næringsorganisasjonene og forvaltningen legger stor innsats i å stoppe utbruddet.

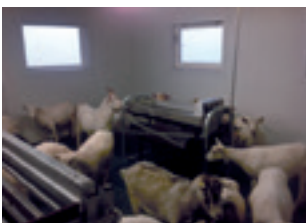
■ TEKST OG FOTO
SIV MELING

Ringorm er soppinfeksjon i hud og hår som gir ringformede utslett i huden. Storfe kan bli smittet av forskjellige sopparter, men det er kun infeksjon av *Trichophyton verrucosum* som er en meldepliktig B-sykdom i Norge. Det er ikke en alvorlig sykdom hos storfe, men vi ønsker ikke å ha denne i Norge på grunn av smitte til folk og de store økonomiske konsekvenser for storfenæringen både på grunn av kostnader ved sanering og verditap på norske storfehud.

Kort om ringorm i Norge

For 40 år siden var ringorm utbredt og et stort problem i Norge. En vellykket bekjempelse ble iverksatt fra sent 1970-tallet, og antall tilfeller sank som følge av systematisk bruk av vaksiner. I 2009 var det ingen nye

««««
Årvåkenhet og hyppig tilsyn kreves for å oppdage ringorm tidlig i sykdomsfasen. Dette gjelder spesielt for dyr på beite og kjøttfe. Tidlig diagnose er avgjørende for å hindre ytterligere smittespredning, og få kontroll på ringorm.

PLASTPLATER, DET SMARTE VALGET

Plastplater til alle formål.
PP og PE plast

- melkerom ► egnet til **alle** dyreslag
- tekniske rom ► upåvirket av fukt og skitt
- våtrom ► enkle å holde rene/vaske
- husdyrrum ► lette å bearbeide/montere

Stort utvalg av lagerførte varer i Norge.
Tykkelse 1,5-42 mm

-10% PÅ HEL PALL

Bergerud Gard

1735 Varteig • 918 45 004
ole@bergerud-gaard.no • www.bergerud-gaard.no

storfe i Rogaland

tilfeller og vi antok at sykdommen var nær utryddet.

I Rogaland var det ingen påviste tilfeller mellom 2008 og 2017, men så har det vært en økning fra ett tilfelle i 2018 til henholdsvis 15 og 14 i 2019 og 2020. Så langt i 2021 er ringorm påvist i seks besetninger i Sør-Rogaland.

Smitteveier og diagnostikk

Soppveksten skader hårfibrene og infiserte områder blir hårløse og det dannes skorper. Vanligvis er inkubasjonstiden 10 til 21 dager, men det kan gå flere uker fra smitte til klinisk sykdom. Det kan være utfordrende og vanskelig å oppdage ringormsmitte i en besetning, spesielt hos kjøttfe og dyr ute på beite. Sikker diagnose kan kun settes etter laboratorieundersøkelser.

Soppsporer overlever i flere år i miljøet, og det kan være ukjente smittereservoarer som gir utfordringer i kontroll og bekjempelsesarbeidet.

Kontroll av ringorm

Viktige tiltak for å kontrollere ringorm er tidlig diagnose og å hindre smittespredning mellom besetninger. En må være oppmerksom på hud og hårforandringer og umiddelbart ta prøver for diagnostikk. Egen besetning beskyttes gjennom god smittevernplan.

Direkte og indirekte kontakt mellom storfe er viktige smitteveier. Gode gjerder reduserer beitekontakt til nabobesetninger. Generelt frarådes det å vaksinere friske besetninger, men i utsatte områder kan tiltak som vaksiner og jodvask hindre smitte på fellesbeiter.

Pålagt sanering

Ved livdyrhandel er det viktig med veterinærattest, og eventuelt jodvask og vaksiner. For å hindre indirekte smitte er det viktig at smitteslusen brukes for alle persontrafikk, og at alt felles utstyr vaskes og desinfiseres mellom besetninger.

Ved påvisning av ringorm i en besetning vil Mattilsynet pålegge sanering. Dette inkluderer grundig vask og desinfeksjon for å fjerne smitte, og vaksiner av alle storfe i besetningen i minst tre år. Mattilsynet vil videre kartlegge og utrede smitteveier, og identifisere kontaktbesetninger.

Det er etablert et samarbeid i Rogaland med støtte fra Rogaland fylkeskommune, mellom de lokale slakteriene, lokalt Mattilsyn, Veterinærinstituttet, Rogaland veterinærforening, Rogaland bondelag og Animalia. Prosjektet gjør bekjempelsesarbeidet mer koordinert, overordnet og systematisk. God samhandling mellom partene, felles strategier og målrettede tiltak er viktige verktøy for å begrense omfanget av utbruddet. Det er lagt vekt på tidlig diagnose, kunnskapsutveksling, tett oppfølging av produsenter, konkrete smittereduserende tiltak, risikovurdering og inndeling av risikosoner i forbindelse med livdyrkjøp og beitebruk. ■■■

Effektive rengjørings- og desinfeksjonsprodukter!

Alt av rengjøring og desinfeksjon

Vi tilbyr gode rengjørings- og desinfeksjonsprodukter til bønder og næringsmiddelindustrien. Ta kontakt for mer informasjon og et godt tilbud!

KUN
1599*
(4X1000g)
*eks. mva.

Lavendel Hygiene AS
– vi beskytter dine verdier

Skuddsikker og målrettet Fatland-leder på plass

Han fikk sin første rifle allerede som ni-åring og da han var 15 år valgte Anders Hunseid å bryte opp fra et trygt hjemmemiljø i Etne i Rogaland for å gå på toppidrettsgymnas på Lillehammer. Målsettingen var å bli en skytter i særklasse. Det klarte han og toppidretten har på mange måter formet den nye konsernsjefen hos Fatland.

■ PER A. SLEIPNES

Hunseid overtok formelt lederjobben etter Terje Wester 1. juni, men han er så visst ingen novise i Fatland-systemet. I fire år har han jobbet i landets største private kjøttkonsern med økonomi og økonomistyring som hovedfokus. Ja, så god styring på dette viktige feltet hadde Hunseid at han like godt ble tilbudt jobben som konsernleder da hans forgjenger ba om avløsning.

Aldri i tvil

– *Hvorfor valgte du å takke ja til jobben som toppsjef i Fatland og hvilke egenskaper/kvalifikasjoner er det du har som gjør deg kvalifisert til en slik stilling?*

– Egentlig et nokså stort spørsmål, men kortversjonen på mitt svar er at jeg alltid har vært opptatt av å skape verdier og resultater. Her har idretten bidratt sterkt for meg. Dessuten er det slik at i Fatland-systemet er det en flat organisasjon der eierne er svært aktive i den daglige driften. Den modellen tiltaler meg og jeg var vel aldri i tvil da tilbudet kom. På ditt spørsmål om kvalifikasjoner må jeg vel være ærlig å si at jeg er en målrettet og strukturert person. Jeg opplever dessuten genuin glede i å «løfte» andre rundt meg og den egenskapen tror jeg kan komme godt med i en jobb som dette.

50 ammekyr

Anders Hunseid har et nært forhold til norsk landbruk gjennom eget gårdsbruk som har gått i familien gjennom flere generasjoner. Det dreier seg om ammekuproduksjon og takket være solid støtte fra familien, kan han kombinere toppjobben i Fatland med gårdsdrift. Driften består av ammekuproduksjon, det vil si 50 ammekyr på familiegården i Etne.

– Det å ha inngående førstehåndskunnskap som bonde og leveranse av kjøtt til Fatland, er opplagt en fordel for meg i den rollen jeg nå har. At jeg har arbeidserfaring innenfor landbruket fra banksektoren, er helle ingen ulempe.

Erfaring fra Fatland som konsernkontroller med innsikt i alle deler av virksomheten og verdikjeden, kommer også godt med.

200 reisedøgn pr. år

Den nye konsernsjefen har hatt svært travle dager siden han tok fatt for drøyt fire måneder siden. Mye nytt og mange nye mennesker å forholde seg til – både i og utenfor egen organisasjon. Men også her har han glede av sin bakgrunn som toppidrettsutøver.

– På det meste hadde jeg opp mot 200 reisedager i året i forbindelse med skytterkarrieren. Og i likhet med toppidretten, er evnen til å raskt omstille seg, viktig som leder for en stor organisasjon som Fatland. Det handler om å være tålmodig og tåle å stå i krevende situasjoner. Jeg kan jo nevne at det året jeg ble NM-vinner i rifleskyting la jeg ned 3000 treningstimer og avfyrte til sammen 30 000 skudd.

Takknemlig

– *Hva blir det viktigste å ta tak i nå, umiddelbart etter at du har startet opp?*

– Viktig nå er å fortsette på den kurs selskapet er på. Det vil bl.a. si konkurransedyktige betingelser for bonden, kundene våre og ikke minst våre mange ansatte.

For meg blir det dessuten av stor betydning å opprettholde og utvikle effektiv drift, kvalitet, utvikling (innovasjon) og sikkerhet. Dette kan nok høres veldig tradisjonelt ut, men er like fullt viktige grunnprinsipper å følge. Her er jeg takknemlig for at min forgjenger har vist vei gjennom hele sin periode som konsernsjef i Fatland. Det er med andre ord et velorganisert og framoverlent system jeg nå blir en enda viktigere del av.

Var Nortura-gård

– *Hva er ditt forhold til Nortura /kjøttsamvirket? Da din far drev gården, var han leverandør til Nortura, men det gjorde du om på. Hvorfor?*

– La meg først understreke at konkurransen i kjøttmarkedet er sunt og jeg ser på det som viktig for norsk landbruk at det er flere aktører rundt om i landet. Det er riktig at gården jeg nå driver tradisjonelt har vært en Nortura-gård. For meg var dette et praktisk spørsmål – ikke et behov for å kutte båndene til samvirket. Fatland kom på banen da jeg overtok gården 2016 og tilbyr med hjelp på alle nivå. Det hadde stor betydning i en kritisk startfase, særlig ettersom jeg la om driften da jeg overtok. Mer komplisert enn som så er det ikke.

Mange motkrefter

– *Kjøttbransjen har vært gjennom en krevende tid med motkrefter på all bauger og kanter. Bekymrer dette deg?*

Bekymring er vel et sterkt uttrykk å bruke, men det er klart jeg ser mange utfordringer. Kjøttproduksjon i dag er vel i enkelte miljøer ikke akkurat «i skuddet», men det koker ned til erkennelsen av at vi trenger mat – først og fremst mat produsert i Norge. Da må vi bønder og vi må også ha forettingsbedrifter som tar imot det bøndene produserer. De som ikke innser dette, har dessverre oversett noe. Bonden er helt avgjør-

ende for norsk matproduksjonen og matsikkerhet, men jeg ser absolutt behovet for å tydeliggjøre enda sterkere vår rolle som matprodusent. Det blir en viktig utfordring for meg i denne jobben.

Alvorlige bilder

– *Med tanke på bildene på TV denne våren av dårlig grisehold på enkelte gårder, hvor mye skader det kjøttbransjens omdømme tror du?*

– Vanskelig å si sikkert hva dette avstedkommer av omdømmetap. Jeg kan bare snakke om egen bedrift og i Fatland arbeider vi hele tiden for å bli bedre – sammen med våre bønder. Bildene som har rullet over TV-skjermen er selvsagt svært alvorlige, men ikke representativt for bonde-Norge. Det er veldig mye godt grisehold som ikke kommer frem i mediene og jeg forholder meg til et mer nyansert bilde av situasjonen i norske fjøs. Tross alt er det et betydelig arbeid som er lagt ned siden 2019, som mye av bilde-materialet stammer fra. Jeg synes også at det er utrolig synd at flinke produsenter blir rammet av enkelttilfeller som ikke kan relateres til deres egen drift.

Glad i biff

– *Hva er ditt forhold til mat/kjøtt sånn rent privat. Hva spiser du helst og lager du mat?*

– Ettersom jeg er oppvokst på gårdsbruk, er jeg veldig glad i kjøtt. Jeg spiser det meste og synes det er utrolig mye godt man kan lage av alle dyreslag. For eksempel er jeg veldig glad i en god biff. Og tenk på alt man kan bruke kjøttdeigen og baconet til. Generelt er jeg veldig glad i å lage mat med gode råvarer og prøve ut nye retter. Har jeg anledning, så disker jeg gjerne opp til meg sjøl og nære mennesker rundt meg, men det er jo travelt om dagen. Derfor er denne «oppvartingen» satt en smule på vent. ■■■

Leverer du egg til Den Stolte Hane, Tørresvik Eggpakkeri, Jonas H. Meling, Toten Eggpakkeri eller Roan Eggpakkeri?

KLF tilbyr en sterkt rabattert rådgivingstjeneste, utført av Animalia. Ta kontakt med ditt eggpakkeri hvis du vil vite mer.

Gir full støtte til inntektsløft i landbruket

– Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund (KLF) er glade for at diskusjonen om et inntektsløft i landbruket nå kommer på den politiske dagsorden. Våre medlemsbedrifter jobber hver dag for å gi bøndene skikkelig betalt for varene sine.

Det sier adm. direktør i KLF, Bjørn-Ole Juul-Hansen i en kommentar til utspillet fra Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Han understreker sterkt at både KLF-slakteriene og de frittstående eggpakkeriene har felles interesser med bøndene i å sikre en langsiktig og bærekraftig norsk verdikjede for mat.

– Ikke tilstrekkelig

– Argumentene som fremmes, og målet med et inntektsløft slik faglagene har utformet det i sitt opprop av 5. august, gir vi i den private kjøtt- og fjørfebransjens full tilslutning til. Å få på plass en styrket økonomi i landbruket vil være svært viktig for mange deler av egg- og kjøttsektoren. Økte mar-

kedsinntekter alene, vil ikke være tilstrekkelig for å nå målet, understreker KLF-direktøren.

130 medlemsbedrifter

KLF har pr. i dag 130 medlemsbedrifter som befinner seg på forskjellige steder i verdikjeden. Alt fra eggpakkeri og slakterier, til næ-

GODKALVEN
godkalven.no - 908 26 618

EasySwing storfebørster - maxi, midi og mini.

Kalveuttrekkere
med eller uten moment

CALF-TEL PRO II

- 1–2 kalver
- 10 års garanti
- komplett med utegarde

MultiMax

- Inntill 7 kalver, 0–3 måneder
- 10 års garanti

Her vist med utegarde og fôringsgrind (tillegg)

Melketanker

- 100–300 liter melketank
- Fleksible løsninger
- Større tanker kan leveres
- Hurtig og stabil kjøling
- Røring med autostop
- Elektronisk kontrollpanel
- Rustfritt stål
- Enkelt renhold
- Energieffektiv

Melketaxi 3.0

- 115, 160 og 260 liter
- Pasteurisering og kjøling
- Trådløs doseringsarm
- Vippebrett foran
- Drift på hjul
- Punkteringsfrie dekk
- LED-lys
- Varmekappe

Møt oss på
Agroteknikk 2021
Hall A1 og stand nr 29

Hytter, innhegninger, utstyr og løsninger for stell av kalver

ringsmiddelindustri, butikker og import-/eksportbedrifter. Felles for alle er at de er opptatt av å forsyne markedet med kvalitetsråvarer og trygge produkter.

– Importvernet er en viktig bærebjelke for å sikre markedsinntekter til norsk landbruk. Samtidig har Norge i perioder behov for import av kjøtt og egg. Ribbe til jul, biff/filet til grillsesongen og import av helt slakt for å dekke forbigående knappheter er gjengangere. Og pandemien har vist oss hvor raskt et relativt stort behov kan dukke opp. KLF mener det vil gagne norske bonders inntektsmulighet om det legges til rette for et bedre samspill mellom norsk produksjon og importvare. Vi mener det er flere tiltak som kan bidra til at prispresset på norske varer (som følge av import) reduseres. Slike grep bør tas fremfor å iverksette løsninger som har til hensikt å blokkere import, fastslår Juul-Hansen.

Bedre verktøy kreves

For bonden er balanse i det norske råvaremarkedet avgjørende for å sikre god og stabil inntekt. KLF mener mye nye tiltak må settes

i verk for å sikre markedsbalansen. Den konstante ubalansen i årene før pandemien viser ifølge KLF-direktøren at de verktøyene som i dag eksisterer verken er egnet eller gode nok.

– KLF har derfor i lang tid arbeidet for å videreutvikle verktøykassa for markeds- og produksjonsregulering. Målsettingen er bl.a. forbedringer for bondene. Med stadig færre bønder, sterke private varemottakere som konkurrerer langs hele verdikjeden og få aktører i dagligvarehandelen, mener KLF at det må tenkes nytt om hvordan markedet effektivt og uten skade for forbrukerne kan balanseres, avslutter Bjørn-Ole Juul-Hansen. ■■■

Å få på plass en styrket økonomi i landbruket vil være svært viktig for mange deler av egg- og kjøttsektoren.

SLANGESPREDERUTSTYR GIR GOD ØKONOMI!

- Markedets kanskje mest moderne konstruksjon.
- Irsk kvalitet med glimrende galvanisering.
- Hydraulisk fordeler med riflede kniver.
- Pumper, tromler og slange i førsteklasses kvalitet.
- Lavt marktrykk som gir lite jordpakking.
- Gunstige tilskuddsordninger i hele Norge.

Grønt Maskin AS
Ordfører Utneis vei 19
1580 Rygge
Tlf. +47 69 22 53 00
post@grontmaskin.no
www.grontmaskin.no

GRØNT MASKIN
— en del av Felleskjøpet

Tester urter som virkemiddel i

Urter er en velkjent smakstilsetter i matlaging, og har også i århundre blitt brukt i medisinsk sammenheng. Men hva skjer om urtenes virkestoff også brukes underveis i matproduksjonen? Kan kylling få bedre helse av å få i ryllik og rosmarin i fôret?

Nofima er nå i gang med et virkelig «ut av boksen»-forskningsprosjekt. Prosjektet skal flytte kjent teknologi og kunnskap inn i nye områder. Slik kan urtebønder om noen år kanskje bidra til økt dyrevelferd både hos oppdrettslaks og -kylling. Eller at matvarene i butikken holder seg lengre i en mer miljøvennlig innpakning.

BioACTIVE

«Bio-forming for bioactive compounds – bioACTIVE» heter prosjektet som starter opp i 2021, og er tildelt 11,7 millioner over tre år fra Forskningsrådet. Prosjektet fremstår som en liten forundringspakke av ingredienser og samarbeidspartnere.

– Prosjektet ser veldig sprikende ut, innrømmer Jan Thomas Rosnes som er seniorforsker i Nofima og skal lede det hele. Ved siden av Nofima deltar fra Norge, Norsk institutt for bioøkonomi (Nibio), Veterinærinstituttet, PlantChem AS, Skretting Arc., Norgesfôr AS, Frøvoll gård og Bosheimsmarken AS.

Bredt prosjekt

Meningen er at resultater fra bioACTIVE skal kunne brukes i mange ulike sammenhenger i samfunnet, og det underlige er at nettopp bredden i prosjektet og «ut av boksen»-tenkingen fikk topp score fra Forskningsrådet på utlysingsrelevans. Dette er et Kompetanse og samarbeidsprosjekt (KSP) hvor fors-

knings- og utviklingskompetanse blir spredt ut over de vanlige grensene.

– Vi skal finne nye anvendelser av bioteknologi, og se på hvordan vi kan bruke bioteknologisk kunnskap på tvers av ulike fagområder. Prosjektet passer godt inn i regjeringens bioøkonomitenking, opplyser Rosnes.

Optimaliserer dyrking og bruk

Urter er den sentrale ingrediensen i prosjektet. Norge har fortrinn innen urtedyrking med gode og rene dyrkingsforhold, og plass til mye urter på friland. NIBIO skal teste ut hvordan vi kan oppnå økt verdiskaping i akkurat denne typen planteproduksjon. I tillegg skal forskerne finne ut hvilke stoffer som kan hentes ut fra ulike urter og hvordan de kan brukes innen bioteknologi. Forskerne er spesielt på jakt etter antioksidanter, bakteriedrepende og betennelsesdempende stoffer, som urtene fremstiller i naturlig form.

www.norsk-kylling.no

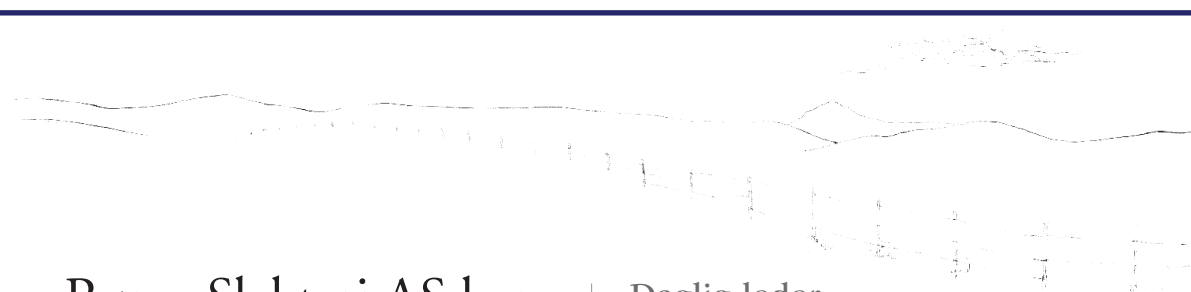
roduksjon

– Urter har vært kjent for å ha en positive medisinske effekter i uminnelige tider. Nå skal vi se på hvordan selve dyrkningen kan optimaliseres på bærekraftig vis. Så skal vi inn i laboratoriet og sjekke hvilke urter som har attraktive egenskaper og hvordan disse kan fungere på ulike områder. Til slutt skal de mest lovende urtene testes i dyreforsøk, for å se om vi ved hjelp av urteekstrakt tilsett i fôret kan oppnå bedre helse og motstandsdyktighet mot sykdom. – Sykdommene vi tar for oss i dette prosjektet er tarm-

Han sier at det allerede er kjent at førn-
dustrien bruker urter som helsefremmende
ingredienser i ulike sammenhenger, men de
går naturlig nok ikke ut med sine egne opp-
skrifter.

I tillegg finnes det nå teknologi hvor det er mulig å overføre de positive egenskapene fra urter inn i matemballasje for å øke holdbarheten, eventuelt bevare vanlig holdbarhet i et mer miljøvennlig pakkemateriale. Et mål er også å

– Overordnet er målsettingen å dokumentere merverdier og stimulere bransjen til å bruke mer av disse naturlige urteproduktene. Urte dyrkning er noe som kan gjøres lokalt i distriktene og i småskala. I dette prosjektet er det ni ulike urter som skal testes ut: oregano, ryllik, peppermynte, humle, rosenrot, reinrot, søt malurt, portulakk og rosmarin. De mest lovende ekstraktene av disse vil bli testet mot de ulike formålene i prosjektet, avslutter Jan Thomas Rosnes. ■■■

476 00 449

Roros Slakteri

Vil bevise at sauebønder passer på dyrene sine

Hun skal vise landet at sauebøndene tar vare på dyrene sine. Therese Rudi er lei av myter og lei av å miste sau til rovdyr.

■ GEORG MATHISEN

Det var noe som forandret seg i henne da hun fant sau som ulven hadde skambitt.

– Jeg var med på sanking en gang for flere år siden. Da var det en tisper med unger inne i det området. Tispa lærte opp ungene sine – hun trente opp ungene sine på sauene våre. Det var helt grusomt, sier Therese Rudi.

Bitt i hodet

– Vi fant igjen lam og søyer som var bitt i hodet og som hadde gått der et par dager. De var fortsatt i live og fulle av verk. Det er vanskelig å ha et nøytralt syn i rovdyrpolitikken når du har sett noe slikt, fastslår hun.

Therese Rudi er odelsjente på Gudbrandsstugua i Ringeby. Her er det 100 vinterførede sauer – blant annet ursau som går ute hele året og som blir til lokalmat som hun selger gjennom Reko-ringen og Bondens Marked. Dessuten sitter hun i styret for Gudbrandsdal Slakteri, som håper å starte opp neste høst.

Men nå er det livet på fjellbeite hun engasjerer seg i. De siste tre somrene har hun

arbeidet som gjeter, og sammen med den islandske fårehunden Hekla er hun godkjent til å drive kadaversøk.

Saklig rovdyrdebatt

– Jeg ønsker å dele mer av den hverdagen som vi driver med. Det krever ganske mye arbeid å ta bilder, dele på sosiale medier og ikke minst diskutere med disse som sitter sentralt i Oslo og ikke har så mye peiling. Målet mitt er å løfte rovdyrdebatten opp på et litt mer saklig nivå og få frem litt fakta. Nå er jo begge sider i skyttergravene, sier Rudi.

Derfor skal hun dokumentere arbeidet i fjellet og hvordan sauene passes godt på. Hun skal blogge, hun planlegger en fore-

– Det finnes ikke bedre dyrevelferd! mener Therese Rudi – sauene fra Gudbrandsdalen går i fjellet hele sommeren.

Therese Rudi og kollegene tar godt vare på sauene sine – og det skal hun bevise.

»»»»

dragsturné, og hun kan tenke seg å skrive bok om gjeterlivet. Et veldig underkommunisert tema, som hun sier det.

Ansatte gjeterere

– Her i Ringebu har vi veldig organisert tilsyn. Vi har fast ansatte gjeterere hvert år, i tillegg til at vi som er gårdbrukere, har våre egne uker der vi har tilsyn. Da skal vi gå minst to turer i uken og skrive rapport om det. I tillegg går vi mye på frivillig basis, for det er jo så fint! erklærer hun.

Hun vil avlive mytene om at eierne ikke tar vare på sauene sine. – Det er ikke slik at vi bare slipper dem til fjells og glemmer dem til høsten, sier hun.

Therese Rudi har startet en spleis for å få inn bidrag til arbeidet. – Jeg har fått veldig mye positiv respons fra nærområdet, selv om jeg ikke har gjort så mye for å reklamere for det ennå. På nettsiden der spleisen ligger, er det mange som har negativ holdning til den. Jeg tipper det er noen som er for rovdyr, sier hun.

Dyrevelferd

– Det finnes ikke bedre dyrevelferd enn dette! De skulle vært her og sett hvor bra sauene har det i fjellet!

Når hun og Hekla går kadaversøk, går de i områder der de vet at det har vært rovdyr, søker etter kadavre og rester og skriver rapport til gjeterlaget. – Kadaversøk er veldig nyttig for å oppdage årsaken til at dyr blir tatt på beite. Kadavrene blir fort borte, så det er viktig å være raskt til stede, sier hun. Resultatet er at tapene dokumenteres – og at hvis det blir jakt på rovdynene, kan den komme igang raskt. ■■■

Tromsbua på Fåvangfjellet byr på et forbilledlig sankeanlegg og godt samarbeid mellom sauebøndene.

Fireåringen Hekla er godkjent for kadaversøk.

Garden Oppheim rekordras

Det tok under fem minutter fra det ble åpnet for påmelding til høstens NM i kjøttprodukter til gårdsmatbedriften Garden Oppheim i Ål i Hallingdal hadde meldt på to produkter.

■ PER A. SLEIPNES

Snakk om å være dedikert og motivert i mat-sammenheng! Renate Søndrål (bildet), som driver gården sammen med resten av familien (mann og to barn) var ikke i tvil om at Garden Oppheim skulle delta med to pinnekjøttprodukter denne gang.

700 lam

– Dette er en kjempemulighet for å få vurdert produktene våre. Vi vet at dommerne i NM stiller strenge krav og derfor er det viktig for vår produktutvikling at vi får tilbakemelding – og selvsagt gjerne medaljer, smiler Renate Søndrål som sammen med mannen Sjur bygde helt nytt produksjonslokaler på 250 kvadratmeter for fem år siden.

Årlig produserer gården pinnekjøtt og fenalår med basis i nær 700 lam. Det vil si et produksjonsvolum på rundt fem tonn. I tillegg til omsetning gjennom dagligvarekanalen, har gården også et gårdsutsalg som er flittig besøkt av folk både i og utenfor nærområdet.

82 mål dyrket mark

Garden Oppheim består av 82 mål dyrket mark og 1400 mål skog. For å skaffe til veie nok fôr til de 380 sauene, er Renate & Co. avhengig av innleid mark med beiter og slått fra 13 gårder i nærområdet. Gården utnytter dessuten to fjellbeiter – Oppheimsåsen og Raggsteindalen – på andre siden av Geilo.

Omsetning i fjor på foredlingsdelen, passerte to millioner kroner. Denne omsetningen har vokst år for år siden nybygget sto ferdig i 2017

Vi har de siste årene opplevde en fantastisk utvikling. Vi er nå inne i tre dagligvarekjeder med våre produkter og klarer rett og slett ikke å levere nok, sier Renate Søndrål som slett ikke har fagbakgrunn som kjøttfor- edler.

skt ute med NM-påmelding

Privilegium

– Nei, jeg er en byjente fra Drammen som har en bachelorgrad i psykologi. At jeg skulle bli gårdskone i Hallingdal, hadde jeg vel ikke sett for meg. Men livet tar uante vendinger og for meg har virkelig veien blitt til mens jeg har gått. Nå kunne jeg ikke tenke meg et bedre liv enn det jeg har nå. Å få anledning til å drive med levende dyr og ta vare på disse er et privilegium. Derfor setter vi dyrenes ve og vel så høyt i vår drift. Jeg er overbevist om at det er nøkkelen til gode sluttprodukter. Vi har forresten underveis prøvd oss fram med ulike produkter, men har landet på fenalår og pinnekjøtt.

Slakter i Ølen

– Har dere fått hjelp underveis og hvor slakter dere dyrene med tanke på foredling?

– Jeg kan ikke få fullrost den bistand og støtte vi har fått underveis, bl.a. fra Nofima

og pølsemaker Tom Chr. Johannessen. Han var og har vært en stor inspirasjonskilde for oss i forbindelse med etableringen av nytt foredlingsbygg. Man trenger folk som inspirerer når det skal satses så mye.

Slaktingen foregår ved Fatland-anlegget i Ølen. I utgangspunktet ville det vært naturlig å benytte anlegget til Nortura på Gol, men hos Fatland opplever vi en langt bedre fleksibilitet. Der har vi f.eks. fått en fast slaktedag, noe vi ikke fikk på Gol. Det er vi avhengig av for å få ting til å rulle og gå, poengterer Renate Søndrål.

Sauerasen fra Skottland

Mens mange andre spekemat-bedrifter har montert klimarom i sine anlegg, er det tradisjonelle metoder som får fram smaken på Garden Oppheim.

På tørkeloftet brukes kun luft utenfra i tørkeprosessen, og ingen kunstig varme for å få fortgang i spekeprosessen. Dette gjør

spekeprosessen noe mer tidkrevende, men Renate er overbevist om at denne forskjellen kjennes på smaken.

Garden Oppheim er for øvrig en av de aller første gårdene i Norge som har sauerasen Valais Blacknose. Disse dyrene kom til gården i form av embryo fra Skottland, og rasen er kåret til verdens «søtteste» sau.

Forsøkte utegris

– Samarbeider dere med andre gårder i Hallingdal og har dere prøvd andre produksjoner på gården?

– Vi har inngått samarbeid med Myking gård i Kvinnegardslia i Ål, hvor vi videreforedler lammekjøtt fra deres dyr. Alt kjøttet vi selger vil derfor være sporbart med tanke på opphav, beiteområder og avstamning. Vi har også prøvd ut et konsept med utegris, men det har vi lagt bort. Nå er det kun sau og lam det handler om hos oss, avslutter Renate Søndrål. ■■■

Grønn profil og bærekraftig drift

På Garden Oppheim er det viktig at driften er så miljøvennlig som mulig.

For eksempel er kjøttproduksjonen bærekraftig med egenprodusert strøm fra solcelleanlegg på tømmerlåven, en tømmerlåve fra 1800-tallet som huser foredlingsanlegget.

Driverne på gården prøver å kombinere det nye og det gamle så langt det er praktisk mulig. Eksempelvis er det moderne foredlingsanlegget i betong «klobet» til den gamle tømmerlåven.

Videre er det nye sauefjøsset bygget i norsk treverk fra Alvda Skurlag, hvor taket er gjenbrukt fra en annen bygning. Ved Garden Oppheim etterstreber man også å bruke norsk emballasje på produktene.

Frykter for fremtiden til de små gårdsbrukene i Norge

– Resultatet av dagens landbrukspolitikk og Norturas prispolitikk, fører de små gårdsbrukene i Norge mot en tvungen nedlegging i løpet av kort tid.

Det er slakterileder Kjell Ove Oftedal ved Røros Slakteri som hevder dette.

Han roper et stort varsko på vegne av de små og mellomstore gårdene i Norge. Hans poeng er at små og mellomstore leverandører, med dagens landbrukspolitikk, får betydelig mindre betalt pr. kilo av lik kvalitet på slaktet sammenlignet med de store. I praksis subsidierer småbruk de store brukene.

Ligner maktmisbruk

– Vi ønsker med dette å skape en debatt om hvorvidt dette er en oppskrift på et bærekraftig jordbruk i hele landet. Er det rettferdig at bønder i Norge ikke får lik betaling for likt antall kilo av samme kvalitet som leveres inn til samme kjøper? Dette ligner maktmisbruk, mener Oftedal.

Han får full støtte av kollega Jens Eide i Lillesand.

– Dette er oppskriften på nedbygging av landbruket i distriktene og jeg er sterkt bekymret for eksistensgrunnlaget til distriktslandbruket, fagmiljøene i bygder og grender og arbeidsplassene på de små slakteriene ute i distriktene dersom denne politikken fortsetter fremover, sier Eide.

Pristilpasning

Begge slakterilederne stiller også spørsmålet om bruken av subsidier fra staten gitt via offentlige støtteordninger og landbruksforhandlinger fungerer etter hensikten når resultatet blir ulik betaling for lik kvalitet?

– Vi som små slakterier er også beklageligvis med på deler av denne ulike betalingen til bonden med våre priser. Men med en markedsandel på rundt en prosent er det begrenset hva vi klarer å gjøre når marginene er presset til det ytterste på slaktning og det er mangel på råstoff, sier Oftedal.

Både han og Eide ser seg nødt til å tilpasse prisene til bonden til nivået samvirket og de store som har 90 prosent av slaktemarkedet.

– Det tvinger oss til å bli med på en prispolitikk som medfører at de små gårdsbrukene subsidierer de store, konkluderer Jens Eide.

Diskriminering

Han mener volum i dag premieres foran kvalitet, og en bonde som leverer forholdsvis få dyr til slakt, kan i dag i praksis få opp til kr 3,50 dårligere betalt pr. kilo kjøtt med samme kvalitet i forhold til en bonde som leverer mange kilo.

– Dette er den sikre oppskrift på å

««««

Kjell Ove Oftedal roper et stort varsko på vegne av de mindre gårdsbrukene i Norge. ARKIVFOTO

Jens Eide er helt på linje med Oftedal i synet på dagens prispolitikk. ARKIVFOTO

kvitte seg med de små. Er norske politikere og forbrukerne klar over at dette er realiteten for landbruket i Norge i dag? Er dette en bevisst strategi fra politikerne og Nortura, spør Eide Begge tror ikke de norske forbrukerne er klar over den diskrimineringen som skjer ved at de små leverandørene får betydelig dårligere betalt per kilo ved lik kvalitet. Det er rett og slett en logisk brist som de mener ikke er forenelig med et aktivt landbruk i hele landet.

– Vi ønsker også å presisere at den prisen de største får i dag ikke nødvendigvis er for høy. Vi har begge skrevet under på Bondeoppropet og ønsker at alle bønder skal få en bedre betaling for den viktige jobben de har i samfunnet vårt. Summen av dagens landbrukspolitikk, sammen med prispolitikken til markedsleder Nortura, er i ferd med å rasere det norske distriktslandbruket. Vi vil presisere at Nortura er en seriøs og faglig dyktig aktør, men at den overordnede strategien med å gi best pris til de største må være feil. Et samvirke burde hatt lik pris for lik kvalitet uavhengig av volum, avslutter Kjell Ove Oftedal.

Reduserte utslipp fra husdyr: – Mulig uten å redusere matproduksjonen

– Det er ingen husdyrforskere som benekter at husdyrhold bidrar med utslipp av klimagasser, men forskning viser at det her i landet er fullt mulig å redusere utslipp fra husdyr uten å redusere matproduksjonen.

Det er forsker Laila Aass på NMBU som sier dette til bladet *Kjøtt- & Eggprodusenten*. Bakgrunnen er konklusjonen til forsker og professor Frank Mitloehner ved University of California. I en film dokumenterer han en

betydelig kunnskapsmangel knyttet til klimadebatten rundt kjøtt og kjøttproduksjon.

Stor kunnskapsmangel

– Jeg kan ikke gå god for tallene han pre-

senterer når det gjelder utslipp og miljøbelastning fra husdyrproduksjonen i USA, som har betydelige forskjeller fra den måten vi praktiserer husdyrhold i Norge. Det gjelder også alle andre opplysninger i inter- >>

– Det er betydelige forskjeller på hvordan man praktiserer dyrehold i USA og Norge, forklarer Laila Aass.

vjuet rundt kjøttproduksjon og forbruk i USA.

Når det er sagt så er den kunnskapsmangelen som preger klima/kjøttdebatten i USA som framkommer i intervjuet, i stor grad sammenfallende med det vi som husdyrforskere opplever her i Norge.

Debatten er fortsatt preget av faglig utdaterte rapporter eller misvisende bruk av tall om miljøproblemer knyttet til husdyr, fastslår Aass.

Utilitigelig beregningsfeil

Professor Mitloehner har drevet omfattende forskning rundt utslipp av klimagasser fra husdyr og tiltak for å redusere disse utslippene. En lang publikasjonsliste vitner om stor bredde og betydelig kunnskap om utslipp av klimagasser og annen type luftforurensning, og hvordan dette påvirker miljøet. Han blir i fagkretser karakterisert som en forsker med solid faglig tyngde.

– Mange mener stempelet på drøvtyggere som klimaversting startet med rapporten *Livestock's Long Shadow* fra 2006 fra FAO (FN's mat- og landbruksorganisasjon). Det er riktig som det hevdes i intervjuet med Frank Mitloehner at rapporten inneholdt en betydelig beregningsfeil som grunnlag for å hevde at global matproduksjon slapp ut mer klimagasser (18 prosent) enn all verdens transport. Mitloehner var den første til å på-

Laila Aass er forsker på NMBU.

– *Realiteten er at rundt 85 prosent av jordbruket globalt vannes av naturlig nedbør – altså regn.*

peke dette, og forfatteren (dr. Pierre Gerber) måtte innrømme offentlig at beregningene var feil, sier Laila Aass.

Spreir feilinformasjon

Og hun fortsetter: – Dette var imidlertid ikke nok til å hindre at rapporten ble flittig brukt i den globale klimadebatten. Mye ny kunnskap har tilkommet siden 2006, men rapporten ligger dessverre fortsatt på nett og bidrar til å spre feilinformasjon. Det gjelder også filmen *Cowspiracy*, som omtales i intervjuet.

I en ny FAO rapport fra 2013 (*Tackling Climate Change through Livestock*) med samme forfatter fra FAO var tallene for globale utslipp fra jordbruket redusert til 14,5 prosent. Tall svirrer rundt med andre ord i debatten uten at folk flest vet hva de inneholder. Et godt eksempel på dette er bruken av tall fra FN's klimapanel (IPCC) sin femte rapport (AR5) som kom i 2014. Her oppgis det at årlige fossile utslipp globalt utgjorde 76 prosent, og AFOLU 24 prosent. Mange, også i Norge, har brukt dette AFOLU-tallet som «bevis» for utslipp fra kjøttproduksjonen, poengterer forskeren fra NMBU.

Misbruk av tall

Saken er at AFOLU står for en samlepost av «A-Agriculture, F-Forests, OLU-Other land Use». FOLU omfatter altså både avskoging/planting og arealbruksendringer, som f.eks. tap av arealer til nedbygging til industri, veier osv. Dersom man leser flere detaljer finner man at ca. halvparten var fra «Agriculture», altså 10–12 prosent av totale globale utslipp.

– Her må man være klar over at dette tallet omfatter utslipp både fra husdyr av alle slag og all planteproduksjon. Eksempelvis er risproduksjon en betydelig kilde, 11 prosent av de globale metanutslippene. Utslippene av metan fra drøvtyggere var i AR5-rapporten beregnet til å utgjøre ca. 40 prosent av utslippene fra «Agriculture», som utgjør ca. 4,5 prosent av totale utslipp på kloden. Et godt eksempel på hvordan tallene i klimadebatten kan misbrukes, understreker Laila Aass.

Lav produktivitet pr. dyr

En FAO-rapport fra 2014 bekrefter også det Mitloehner hevder i intervjuet, at det er store forskjeller i mengde utslipp fra drøvtyggere mellom ulike deler av kloden. Her oppgis at særlig Asia, Nord/Sør-Amerika og Afrika i 2011 samlet stod for 75 prosent av globale utslipp av metan fra drøvtyggere. Kun Europa hadde en nedgang i disse utslippene før 2011 ifølge rapporten.

Hovedårsaken til dette er at husdyrholdet er preget av veldig lav produktivitet pr. dyr. Dette gjør at det trengs flere dyr for å få ønsket produksjon av egg, melk og kjøtt, og dermed blir det større utslipp. Dette var også vist i rapporten *Tackling Climate Change through Livestock*. Årsakene til dette er blant annet husdyrsykdommer, dårlig stell og føring av dyrene, som gjør at produksjonen deres blir lav.

Irrelevant problemstilling

Flere andre påstander om negative effekter knyttet til husdyrproduksjon tas opp i intervjuet med Mitloehner. Det store vannforbruket pr. kg kjøtt i forhold til plantebasert mat er ett eksempel. Realiteten er at rundt 85 prosent av jordbruket globalt vannes av naturlig nedbør – altså regn. Dette bekreftes også i EAT-Lancet rapporten. Overforbruk av grunnvann og tørkeproblematikk globalt er i stor grad knyttet til produksjon av matplanter, som grønnsaker, nøtter og lignende. I Norge er det i hovedsak grønnsaksarealene som vannes ved behov, ikke beitemene til husdyr. Å snakke om 15–16 000 liter vann pr. kg kjøtt produsert i Norge er derfor en irrelevant problemstilling.

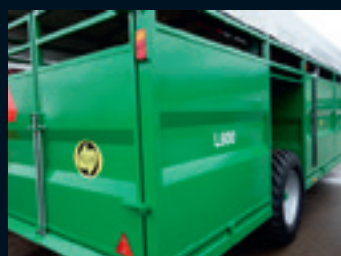
En annen påstand er at husdyra konkurrerer i menneskets matfat. Mitloehner påpeker at husdyrene, og særlig drøvtyggerne, i stor grad utnytter restavfall fra matproduksjonen som mennesker ikke kan spise. Han refererer her til analyser fra forskere i FAO som beregnet at ca. 86 prosent av fôret til husdyr globalt er denne typen avfall.

– Mot høyere råvarepriser i landbruket

Etter sju magre kommer sju fete år, heter det Bibelen og slik virker det i grunn også i det 21. århundre.

Vi startet nemlig dette årtusenet med historisk lave råvarepriser, som ble avløst av en sterk prisperiode fra 2007–2013, før prisene igjen falt tilbake og bunnet ut sommeren 2020. Men fra høsten 2020 begynte prisene å stige igjen på råvarer generelt, herunder jordbruksvarer. Og nå i september 2021 – tyder det meste på at vi igjen går inn i en periode med høye råvarepriser, skal vi tro Christian Anton Smedshaug i Agri Analyse.

Dyrevogner lakkert 5 til 12 meter

Kalvehytter med pallegaffelbeslag

Dyrevogner galvanisert 5 til 12 meter

Kalvehus i kraftig galvanisert stålkonstruksjon

Stort utvalg i dyrevogner, kalvehytter og kalvehus!

RILAS www.rilas.no

 977 41 926 / 477 17 237

Ta kontakt med oss for mer info!

 post@rilas.no

Fra under- til overkapasitet

– Generelt går råvarer i sykluser, akkurat som shipping går opp og ned. Og i grunn av samme årsak. Høye priser gir økt utbud over tid. «The cure for high prices is high prices» som det heter i råvaremarkedene. Det betyr at over tid vil den høye prisen føre til økt produksjon, bruk av nye materialer og produksjonsmetoder og slik sett endre etterspørselsmønstrene og stopp veksten. Men dette tar riktignok tid og når økt tilbud er etablert og etterspørselsveksten stagnert, så vil prisene falle tilbake og forbli lave en stund. Underkapasitet har gått over til å bli overkapasitet. Dette varer til igjen nye forhold medfører at overkapasitet er blitt underkapasitet. Og der er vi nå, sier Smedshaug.

Treghet i alle systemer

Koronatiltakene og nedstengingen har vært en katalysator for kraftfulle endringer i markedene. I et globalt marked med «just in time» levering tåles ikke mye forstyrrelser før prisene stiger både på transport og varer. Prisvekst er markedets måte å rasjonere etterspørselen og de med lavest preferanse for varer eller begrenset betalingsevne går ut først.

– Koronatiltakene ga i første omgang treghet i alle systemer som førte til prisvekst. Der nest ga tiltakene en flytting av etterspørselen i økonomien. Vi gikk fra en tjenesteøkonomi tilbake til en vareøkonomi. Nå gjaldt det å skaffe seg utstyr til hjemmekontor, bygge på og bygge om, for å tilpasse en ny hverdag og

bygge anneks på hytta fordi familie og venner kommer på besøk, framfor å reise utenlands. Og vi trenger flere biler nå som kollektivtransport ble og blir frarådet. Koronatiltakene er råvarestimulerende samtidig som de gir levestreghet, fastslår Agri-forskeren.

Økte priser på kunstgjødsel

I takt med stigende priser på jordbruksvarer, øker også kunstgjødselkostnadene. Til tross for at Det internasjonale kornrådet (International Grain Council IGC) venter rekordhøst av korn i år med 2292 millioner tonn (ikke inkludert ris), anslår de at forbruket vil bli hakket høyere. Det betyr at 2021 neppe vil bygge lager, til tross for antatt rekordavling. Det kan tyde på at dagens voksende og relativt høye priser vil vare «noen» år til. Allerede har hvete- og sukkerprisene vokst med ca. 1/3 siste år, og andre landbruksvarer stiger. Feks. kaffe, rapsolje og svinekjøtt med om lag 50 prosent. En av årsakene er at Kina er tilbake som stor importør etter at de har fått svinepesten under kontroll. Nå importere de ikke bare av soya, men også mais i stort omfang, noe de tidligere ikke har gjort. Og når oljeprisen stiger blir mais og oljevekster også mer verdifulle i form av biodrivstoff.

– Dersom avlingene skulle bli lavere enn forutsatt i år, noe som fort kan skje grunnet tørke i Brasil og tørre forhold i vestre og nordvestre deler av USA, vil prisene stige videre, særlig for hvete. Slik sett ligner dette

på forrige råvareboom da også prisene steg på stigende produksjon, men varierende grad av tørke i store produsentland som Russland, Kasakhstan og Australia.

Og selv om kornprisene er høye, så har prisveksten vært høyere for planteoljer (soya, raps) og sukker. For begge grupper anslås produksjonen å være svakt under etterspørselen og planteoljer har allerede lavt lagernivå. Noe som selvsagt kan slå rett inn i norsk husdyrproduksjon og ytterligere understreke viktigheten av å på sikt sikre en større del av proteinføret nasjonalt, blant annet gjennom kjøttbeinmel, sier Smedshaug.

Økt stressnivå i markedene

Han peker på at veien videre er uklar og matprisene har alltid et element av «værlotto», særlig nå som den årlige balansen er hårfin.

– Trøsten er at det tross alt er en del på lager, så i utgangspunktet bør en mindre svikt i produksjonen gå greit. Likevel synes stressnivået i markedene å ha økt vesentlig, så all usikkerhet eller klare meldinger om avlingssvikt eller uforutsett etterspørsel vil kunne øke prisene videre. Dette betyr at det er verdt å øke markedsovervåkingen av kornmarkedene for stater med høy importavhengighet, for industrien som løpende trenger råvarer og ikke minst for husdyrprodusenter som kjøper planteprodukter som videreføres til husdyrprodukter, avslutter Christian Anton Smedshaug i Agri Analyse. ■■■

Driftige bønder skaper de beste råvarene. Det betaler vi godt for.

Prima Jæren er stolte over å levere det ypperste norske kjøttprodusenter kan produsere. Å alltid tilby kun det beste er en edel kunst, og vi klarer det med hjelp fra våre dyktige underleverandører. Vi legger mye tid og krefter i å samarbeide med kvalitetsbevisste gårdseiere, og Norges beste kjøttprodusenter finner man på Vestlandet. Dette er et frieri til kremen av lokale bønder: Saueholdere! Storfeprodusenter! Griserøktere!

Stadig nye kunder oppdager våre fantastiske råvarer, og gleden rundt middagsbordet skal komme bonden til gode. Vi belønner kvalitet. Ikke bare med gode ord, men med klingende mynt.

Prima Slakt as har vært best på totaløkonomi for bonden de siste ti årene, og slik vil det alltid være. Bli med på laget, og kontakt oss i dag:

Tilførselsleder Gris.

Leidulf Sigmundstad

452 878 30 • leidulf.sigmundstad@prima.as

Tilførselsleder Småfe.

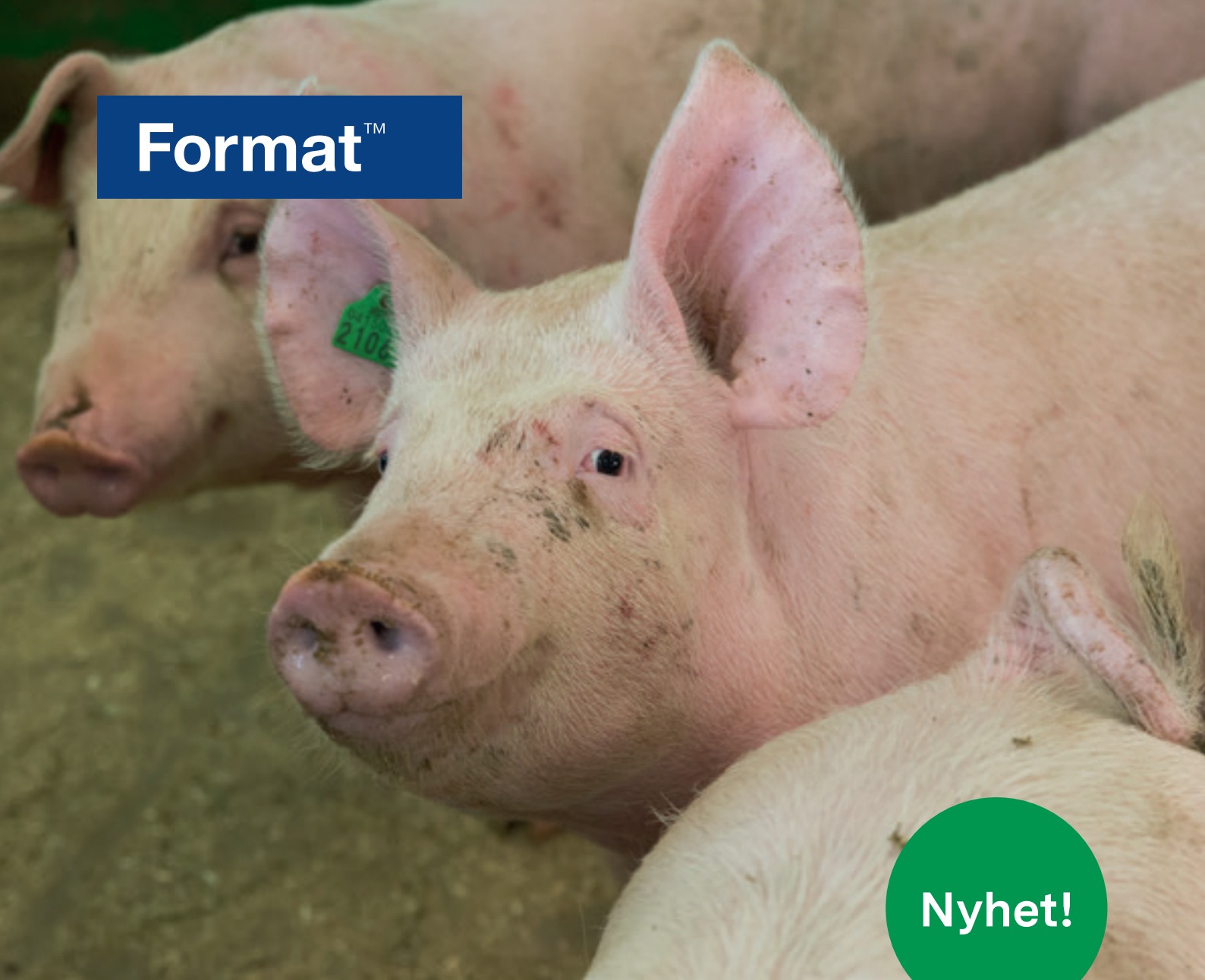
Leif Håkon Korsbø

928 28 420 • leif@prima.as

Tilførselsleder Storfe.

Magnar Sandanger

481 14 525 • magnar@prima.as

FormatTM

Nyhet!

Nytt slaktegrisfôr for bedre fôrutnyttelse og tilvekst!

Format Vekst 130 gir en sprek start for slaktegrisen!
Et høyt innhold av protein med høy fordøyelighet gir deg bedre fôrutnyttelse og bedre økonomi.

Visste du at:

- Vår suksess måles i din økonomi
- Format har mange ulike løsninger tilpasset dine behov
- Våre fôr er alltid utviklet med tanke på god dyrehelse og god dyrevelferd

Felleskjøpet

Felleskjøpet Agri • Tlf.: 72 50 50 50 • www.felleskjopet.no
Felleskjøpet Rogaland Agder • Tlf.: 99 43 06 40 • www.fkra.no

Lokalt fôr blir til lokalt kjøtt

Lokal forankring er veien å gå, mener Rune Undheim. Han byttet tilbake til Jens Eide for å bidra til at Sørlandet får et sterkt slakteri.

■ GEORG MATHISEN

Om to år er det 40 år siden jærbuen Undheim flyttet til Finsland i det som den gangen var Songdalen kommune. Gård har han drevet siden 1977. Men 66-åringen er ikke eldst i søskenflokk, så han forpaktet gård i Egersund i noen år før han kjøpte eget.

Siden har han og kona Anny pusset opp og bygd på Frigstad. Gården er oppkalt etter gudinnen Frigg, som også har fått sitt eget portrett plassert foran våningshuset. Driftsbygningene er satt i stand litt etter litt, og han har også sørget for låve med matklokke – en av mange tradisjoner som vitner om at han like gjerne kunne ha flyttet til Østlandet som til Agder for å drive gård.

100 tonn

Nå driver de 100 prosent med kjøtt. De siste minnene fra melkeproduksjonen rev han for tre år siden, og han ga seg i 2010. – Jeg har ikke melk, ikke mordyr – jeg kjøper alt av kalv. Dette året slakter vi 290 dyr. Vi leverer 100 tonn til Jens Eide, forteller han.

Rune Undheim har levert til Prima Jæren i

Frigstad har navn etter et sannsynlig offersted rett ovenfor gårdstunet, og da var det bare naturlig å få laget sitt eget Frigg-relieff.

noen år, men kom «hjem» til Jens Eide fra nyttår. – Prima Jæren har mye innovativt. Men når jeg bor på Agder, har jeg lyst til å være med og gjøre noe for landbruket her. Området ville vært utarmet hvis vi ikke hadde hatt slakteri mellom Egersund og Tønsberg, sier han.

Lokale produkter

Pandemien har gjort folk opptatt av hvor

maten kommer fra. – Jeg har tro på at lokal forankring er veien å gå fremover, fastslår Undheim.

Ikke på hvert enkelt gårdsbruk – den tid er forbi. Samfunnet har så mange regler, og det er ikke så mange av dem som prøver på sånne ting, som består. Han mener at rekoeringen er et skritt tilbake.

– Vi har jobbet hardt for å få ting over i

Deler av arealene til Rune Undheim er kald myrjord, mens resten er tørrere. Dermed får han greit resultat både i våte og tørre år.

På Frigstad går alt gresset i tolv meter høye siloer eller i plansilo – null rundballer.

Rune Undheim blander eget gress med mask, melstøv og kjernemelk og er godt fornøyd med fôret det gir.

organiserte former, og så skal du begynne å selge kjøttet fra bagasjerommet, sier han og snakker om kjølekjede og at det er vanskeligere for den som er liten å akseptere svinn hvis produktene ikke holder.

Gjerne gårdsslakterier som opererer innenfor et skikkelig regelverk, men Rune Undheim satser ikke i den retningen. Han vil først og fremst stille opp når Jens Eide utvikler nye produkter.

Mask og støv

– Du kan ta ut høyere pris på spesialprodukter som er lokalt forankret, og Jens Eide har et godt navn i lokalmiljøet og har befestet posisjonen sin i den senere tid, sier han.

For produsenten kan slike spesialprodukter føre til krav til fôring, alder eller tilvekst, for eksempel. Forbrukeren skal være sikker på at produktet er det samme hver gang.

– Forbruker er villig til å betale mer. Og ekstraavgiftene må tas igjen en plass: Det er ikke store marginer i slakteribransjen. Derfor er det interessant å skape lokal forankring og kvalitet, sier han.

Selv fôrer han med mask fra Christiansands Bryggeri, og han får også støv fra bryggeriet. Melstøv, altså.

– Jeg bruker borti 50 tonn i året med støv

og 500 med mask, forteller han. Det gir en litt mer allsidig fôrplan. Gresset går i tolv meter høye siloer – han foretrekker det fremfor rundballer.

Kjernemelk

– Og så får jeg kjernemelk, før i tiden het det «saup», fra meieriet i Byglandsfjord. Der lager de smør. Det er 500 000 liter i året med mange gode vitaminer og mineraler og mye protein. Fôringen gir jevnt god kvalitet, og hvis du klarer å få et rasjonelt opplegg, er det billigere enn vanlig fôr, forteller Rune Undheim.

Han høster 400 mål. På hans egne 250 er det mye kald myrjord. Omtrent halvparten. Det er problematisk i våte år, men da resten av landet hadde tørkesommer i 2018, hadde han avling på 120 prosent av normalen.

Kritiserer rot

Det han frykter litt i tiden fremover, er aktivister. – Folk som har en helt annen oppfatning av dyrehold, sier han.

Likevel: – Vi må tåle å bli kikket i kortene uansett. Det er ikke bra, det som har skjedd i griseproduksjonen, sier han, men har tro på at bransjen vil stoppe produsenter som er tatt for slikt. Det skal ikke hjelpe å bytte til et annet slakteri.

Rune Undheim er også kritisk til kolleger som roter.

– Det er en del norske bønder som har for mye rot. Vi snakker om å pleie kulturlandskapet, peker han på. Selv har han vært på mange ferier i Alpene og sett spesielt i Sveits og Østerrike hvordan ryddighet premieres.

Rikere liv

For egen del stortrives Undheim med arbeidet. Han gleder seg over å få innblikk i så mange forskjellige ting i hverdagen; over å finne løsninger og arbeide med så mange forskjellige fag samtidig.

– Det gjør livet rikere. Jeg har en del opplevelser som andre betaler for, sier han.

På Frigstad prøver han å unngå å leie hjelp. Sønnen og svigerdatteren er med, og de satser på masseuttak som tilleggsgnæring – de har drevet med anlegg tidligere. Eldstesønnen satser heller som byggmester, mens yngstesønnen er på jakt etter sin egen gård. Akkurat som faren: Storebroren hans, Bjarne, ble både gårdbruker og bondelagsleder.

– Du får skrive at sønnen prøver å finne en gård! Kanskje det hjelper! sier Undheim til slutt.

Bondens vurdering av transportdyktighet viktig info

Matkjedeinformasjon er all informasjon som flyter fra produsent til slakteri og Mattilsyn i forbindelse med at et dyr er meldt inn for slakting. Formålet er å sikre mattrygghet og dyrevelferd.

■ INGE MIDTVEIT ■ ANIMALIA

Kravene kan være utfordrende å kommunisere til produsentene. Det gjelder også det nye kravet om at bonden aktivt skal vurdere og formidle sin vurdering av transportdyktighet.

Ulike tilstander

Fra i år er nemlig produsentene blitt mer involvert i formidling av informasjon om dyrene som skal slaktes, og det kreves nå at produsenten opplyser om ulike avvik i dyrenes helsetilstand når de meldes inn til slakt.

Det er et absolutt krav at dyrene som skal slaktes skal være friske og egnet til folkemat. Det er likevel ikke sjelden at dyr som ellers er friske har ulike tilstander som kan påvirke deres evne til å tåle transport. Dette kan være mindre haltheter, brokk, vomiskinn, gamle bruddskader, medfødte skavanker, nedsatt syn eller blindhet, avstøtt jur, for å nevne noe. Ved innmelding av slike dyr til slakt, må

produsenten registrere avviket og merke dyret tydelig slik at det kan identifiseres ved lasting og ankomst slakteri. Formålet er å sikre en bedre vurdering av transportdyktighet og at dyr som har særlige behov får disse dekket. Formålet er ikke å flytte grensen for hvilke dyr som kan transporteres.

Transportdyktighet er fortsatt et krav

Uavhengig av om produsenten har registrert avvik ved innmelding, så er det et krav at dyret er transportdyktig og at tilstanden ikke forverres på grunn av transporten. Det er dyrets tilstand under lasting og dyrebilsjåførens vurdering som bestemmer om dyret kan bli med eller ikke.

Det kan være en utfordring for slakteriene å formidle dette til produsentene. Man kan fort bli møtt med: «Hva er vitsen med å melde inn dyr med avvik dersom de likevel ikke kan transporteres?» Hovedbudskapet er at informasjon om dyr med avvik er viktig for at dyrebilsjåføren skal kunne legge til rette for transporten, men det er ingen garanti for at dyrebilsjåføren vurderer dyret som transportdyktig.

Mikrokurs

Informasjon om produsentens rutiner og plikter – nytt mikrokurs

I juni ferdigstilte Animalia et såkalt mikrokurs om hva som kreves av produsenten i forbindelse med innmelding og utlevering av slaktedyr. Dette er et kurs som bøndene kan få tilgang på telefon, pc eller nettbrett. Slakteriene kan sende lenke til kurset til sine leverandører via sms, e-post eller det kan legges ut på en nettside. Vi håper dette skal bidra til at alle produsenter følger opp de krav og anbefalinger som gjelder når man skal lever slaktedyr. ■■■

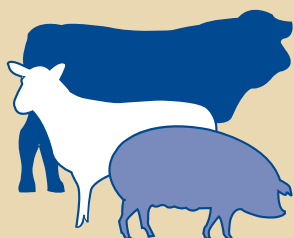
Produsenten skal nå registrere mer informasjon om avvik i dyrenes helsetilstand når dyrene meldes inn til slakt. Dette er viktig matkjedeinformasjon. Det er likevel opp til dyrebilsjåføren å avgjøre om dyret er transportdyktig.

ILLUSTRASJONSFOTO: ANIMALIA / GRETHE RINGDAL

Er du opptatt av god service og konkurranse-dyktige priser?

Lever i så fall dine slaktedyr til oss

SLAKTHUSET

EIDSMO DULLUM AS

 www.slakthuset.no post@slakthuset.no 970 60 970

KVALITETSEGG FRA FRITTGÅENDE HØNER!

Toten Eggpakkeris produsenter er familiedrevne gårder med nærhet til hønene. De følger felles krav til hønsehusets standard, renhold, vannkvalitet, ventilasjon, temperatur og smittekontroll. Flere har tilpasset økologisk produksjon. Hønene spiser vår egenutviklede forblending, og eggene har kort vei til pakkeriet. Vi har full kontroll på det enkelte egg, fra høna og frem til forbruker.

**Kontakt oss på tlf. 61 16 21 50
eller toten@totenegg.no**

Grenseløst politisamarbeid: – Viktig for å eliminere dyrevernsaktivister

– Trakassering av bønder via innbrudd og filming av dyrene i driftsbygninger, kan på sikt vise seg å bli et beredskapsproblem ved at bønder gir opp sin virksomhet. Nå bør vi få til et politisamarbeid over landegrensene for å komme problemet til livs.

■ PER A. SLEIPNES

Det er den svenske politilederen Magnus Dahl som sier dette til bladet *Kjøtt & Eggprodusenten* etter at NRK viste opptak i Dagsrevyen som har blitt til etter systematiske innbrudd i norske fjøs. Han stiller et stort spørsmål ved den etiske vurderingen til NRK når de publiserer dette materialet. Dahl er den i svensk politivesen som vet mest om aktivisme og terrorisering av bønder i Sverige. Han er klar på at denne svenske trenden synes å ha «smittet» over til Norge.

Blir bagatellisert

– Vi ser det helt tydelig. Og vi ser det enda tydeligere at det er noen få sterke personer som driver dette framover. Akkurat nå er det rolig her i vest, men desto mer voldsomt i Skåne. Det har sammenheng med at den personen som var svært aktiv her hos oss, har flyttet lenger sør i Sverige. Nå må det etableres et samarbeid over landegrensene slik at problemet kan kartlegges og jobbes aktivt med. Det skremmer meg at mange ser mellom fingrene på aktivister som tar seg inn i driftsbygninger ulovlig og bidrar til lidelser for dyrene gjennom bl.a. smittespredning. Det hele er egentlig et stort paradoks og nå må mediene i både Norge og Sverige bli mer kritiske, sier Dahl.

En hard kerne

For et drøyt år siden holdt han et innlegg for representanter for norsk kjøttbransje i for-

bindelse med en studietur i Sverige. Den gang var det aksjoner i fjør og produksjonsanlegg flere steder i vårt naboland og det ble avdekket at flere gårdsbruk hadde fått brakt inn bl.a. salmonellasmitte.

– Her i landet er det slik at denne kriminaliteten styres av en gruppe på rundt 15 personer. Denne gruppen er inspirert av likesinnede i utlandet og særlig England har vært arnested for denne type aktivister. Medlemmene hjelper hverandre i de ulike landene og hovedtesen er at landbruk pr. definisjon er en trussel mot dyr, sier Dahl.

Alt må politianmeldes

– *Hvilket råd har du til norske bønder og norsk kjøttindustri?*

– All kriminell aktivitet nå anmeldes til politiet. Selv om politiet i mange tilfeller står maktesløse, må det rapporteres inn slik at man får på plass et totalbilde av situasjonen. Så er det viktig at denne problematikken ikke blir overdrevet. Vi snakker om enkeltindivider som begår disse handlingene og disse er avhengig av oppmerksomhet. Slik sett er det både synd og uansvarlig at seriøse medeier gir disse individene så mye plass når de egentlig utgjør en trussel mot dyrenes

eksistens, understreker den garvede svenske politietterforskeren.

Han legger til at personer som bryter seg inn i fjøs og driftsbygninger, samt lenker seg til inngangsporter til kjøttbedrifter, ønsker å framstille seg selv som martyrer.

Innbrudd i kyllinghus

Lederen for det svenske bondelaget, Anders Drottja frykter i likhet med Magnus Dahl at flere og flere bønder mister motivasjon og gnist i sitt arbeid når de blir hengt ut og hetset i mediene.

– Vår klare holdning er at demonstrasjoner er helt ok. Men skal man demonstrere mot dyrehold, så bør det skje der politikerne har sitt virke – ikke hos den enkelte bonde. Det er trakassering, ikke legal bruk av ytringsfriheten, fastslår Drottja.

Han har flere eksempler på aksjoner der demonstranter seiler under falsk flagg. Innbrudd i kyllinghus og grisehus i noen utvalgte områder i Sør-Sverige har det vært flere av den siste tiden og bøndene frykter selvsagt for smitte i sine besetninger. For svineprodusenter er nemlig afrikansk svinepest det store marerittet, sier Anders Drottja i svenske LHR som tilsvarende Norges Bondelag i Norge.

Norsk Kylling med høyeste BBFAW-karakter

Norsk Kylling har gått helt til topps på BBFAW Nordic (The Business Benchmark on Farm Animal Welfare) sin internasjonale måling av selskapers fokus og forpliktelse til dyrevelferd.

BBFAW er en internasjonal rangering med karakterskala fra Tier 6 til beste karakter Tier 1 som måler hvordan sentrale virksomheter følger opp forhold som påvirker velferd hos produksjonsdyr.

Forpliktelser

Det overordnede målet til BBFAW Nordic er å bidra til bedre dyrevelferd for produksjonsdyr i Norge, samt økt tillit til norsk matproduksjon gjennom økt åpenhet. Selskaper

vurderes på grunnlag av fokus på og forpliktelser til dyrevelferd.

Kompetansesenter

– For Norsk Kylling er dyrevelferd en av grunnpilarene i vårt verdigrunnlag. Dette betyr at hele verdikjeden er involvert i vårt arbeid med dyrevelferd. I tillegg har vi forpliktet oss til den europeiske dyrevelferdsstandarden ECC. Åpenhet og transparens er viktig for oss. Vi etablerer derfor blant annet

visnings- og kompetansesenter både i vårt industrianlegg og ute i fjøs, som skal fungere som vindu inn i vår verdikjede, der alle er velkomne for å lære mer om det vi driver med, sier adm. direktør Kjell Stokbakken i selskapet.

Også Nortura

Det var for øvrig KLF som tok initiativ til å etablere BBFAW i Norge. Prosessen startet for fire år siden da Kjøtt og Fjørfebransjens Landsforbund tok et felles initiativ gjennom OEK/Matprat. Også Nortura ble med og samvirkekonsernet har signalisert at de vil ta ansvar på linje med KLF i arbeidet med å realisere BBFAW-verktøyet i Norge. ■■■

Serigstad har sidan 1864 utvikla og produsert landbruksutstyr på Bryne. Vår visjon er å vere det naturlege førstevalet av grovførløysingar og syreutstyr.

Våre kundar er bønder som ynskjer lukkelege og produktive dyr. Me tilbyr gode løysingar av god kvalitet til ein god pris. Presisjon i føringsslinja nyttar ressursane betre og gir betre økonomi. Resultatet vert at ein får meir tid til det som er viktig, noko som gir lukkelege bønder og dyr.

For meir, besøk serigstad.no.

PRESISJON I FØRINGSLINJA

FØRING OG TRANSPORTBAND
Automatiserer tungt og tidkrevjande arbeid

FØRKUTTER
Riktig mengd av riktig type fôr

SMARTFLOW & FRONTSTATIV
NYHEIT Trådløs styring

FØRHAUSTAR
"Kan denne verte ny? Kanskje det..."

Soyafritt EU gir mindre svin- og fjørfekjøtt

Svenske landbruksforskere har undersøkt hvordan produksjonen av kjøtt, melk og egg vil måtte endres hvis EU skal produsere så mye mat som mulig uten å importere soya.

Studien viser at antallet griser og fjørfe må reduseres betydelig, mens antall drøvtyggere ikke trenger å bli påvirket så mye.

For å redusere soyaimport, må EU enten bruke mer dyrket mark til produksjon av proteinrikt dyrefôr eller redusere produksjonen av animalske produkter. Ettersom det første alternativet ville gjøre EU mer avhengig av import av andre type vekster, er det en risiko for at avskoging og miljøpåvirkning bare overføres fra en vekst og region til andre vekster og regioner.

Tre scenarier

I den svenske studien har forskerne derfor valgt å utforske det andre alternativet, det vil si å redusere husdyrproduksjonen i EU.

De har studert tre scenarier der EU på forskjellige måter unngår soyaimport uten å bruke mer land i EU til fôrproduksjon. Basert på de forskjellige scenariene har forskerne beregnet hvordan det tilgjengelige dyrefôret ville være best fordelt mellom forskjellige dyrearter for å produsere så mye animalsk protein som mulig. Resultatene viser at produksjonen av hovedsakelig svinekjøtt og fjørfe vil måtte reduseres betydelig, med mellom 43 og 58 prosent sammenlignet med dagens produksjon.

Skummel observasjon

– En interessant og litt skummel observasjon vi gjorde, er at det brukes mer soya for å produsere et gjennomsnittlig kilo svinekjøtt

eller fjørfekjøtt i EU (rundt 0,7–0,8 kg soya) enn det som finnes i for eksempel en kilo soyahakk (rundt 0,4 kg soya), sier Johan Karlsson som er hovedforfatter på studien.

Forskerne undersøkte også hvordan redusert produksjon av animalske produkter kunne erstattes av plantebaserte alternativer. Hvis vi fortsetter å dyrke fôr på så mye av landet som i dag i EU (ca. 48 prosent) og bruker soyaimport direkte i mat i stedet for i dyrefôr, trenger vi bare å importere rundt en sjettedel av soya som importeres i dag til fôr, ifølge forskerne.

I et annet scenario undersøkte forskerne muligheten for å dyrke mer soya og andre belgfrukter til direkte konsum på deler av dyrkbar mark i EU der det dyrkes fôr i dag. Da kunne soyaimport bli eliminert fullstendig, men det ville bety en større reduksjon i dyreproduksjonen med 51 prosent mindre svinekjøtt og 68 prosent mindre fjørfe. ■■■

PRODUSERT I LOFOTEN!

Lokale kjøttvarer i nærbutikken bygger på lokale råvarer. Å levere slakt til Horns Slakteri er «et naturlig valg»

Klar?

www.fatland.no

Er du klar for Fatland?

Fatland er Norges største private kjøttbedrift. Vi har drevet slakting siden 1892 og har et godt tilbud til alle produsenter.

Vi er med fra bås til bord: Fra rådgivning og livdyromsetning hos produsent, via slakting og skjæring, til produksjon av gode kjøttvarer!

**Fatland Oslo: 480 86 006
Fatland Ølen: 979 85 522
Fatland Jæren: 51 68 21 20**

Fatland

Velg Fatland du også!

Dyrevelferdsprogrammet for storfe: – Fjøsbesøket er viktig

Regelmessige veterinærbesøk står sentralt i alle dyrevelferdsprogrammene som husdyrnæringa har etablert. Det samme gjelder for dyrevelferdsprogrammet for storfe som innføres fra årsskiftet. Et systematisk samarbeid mellom produsent og veterinær vil bidra til enda bedre dyrevelferd og mer lønnsom produksjon.

Nordmenn er stadig mer opptatt av dyrevelferd og har andre forventninger til husdyrhold enn tidligere. De fleste nordmenn ønsker både kjøtt og meieriprodukter i kostholdet sitt, men vil samtidig føle seg trygge på at dyrene har hatt et godt liv. De nasjonale dyrevelferdsprogrammene er etablert av husdyrnæringa for å dokumentere og forbedre velferden for alle produksjonsdyra.

Lønnsomt samarbeid

– Fra 1. januar 2022 til 1. mai 2023 skal alle storfebesetninger med mer enn ti dyr innrulleres i dyrevelferdsprogrammet for storfe. Dy-

revelferdsprogrammet skal dokumentere status og regelverksetterlevelse. I tillegg vil dyrevelferdstiltak utover regelverket registreres. Dette vil bidra til å ivareta og forbedre dyrehelse og dyrevelferd i norske storfebesetninger gjennom at veterinær og produsent går systematisk gjennom dyreholdet og i fellesskap finner forbedringsområder. Samarbeidet mellom produsent og veterinær og målrettet rådgiving vil skape gode forutsetninger for bedre lønnsomhet i produksjonen, sier Åse Margrethe Sogstad ved Helsetjenesten for storfe i Animalia. Hun leder arbeidet med dyrevelferdsprogrammet for storfe.

Innrulleringsplan

For å kunne innlemme de rundt 10 000 storfebesetningene i dyrevelferdsprogrammet før 1. mai 2023 er det laget en innrulleringsplan basert på det siste sifferet i dyreholds-ID. Det første dyrevelferdsbesøket med veterinær (DVP-besøk) skal gjennomføres senest i innrulleringsperioden for din besetning, men kan også gjennomføres tidligere (se tabell).

Dyrevelferdsprogrammet vil sende ut varsler i god tid for å sikre at alle produsenter er oppmerksomme på sin periode. Varslene vil sendes ved oppstart av perioden og både 30 og 14 dager før perioden er over.

SISTE SIFTER I DYREHOLDS-ID	PERIODE
0 og 1	1. januar 2022–1. april 2022
2 og 3	1. mars 2022–1. juli 2022
4 og 5	1. juni 2022–1. oktober 2022
6 og 7	1. september 2022–1. desember 2022
8 og 9	1. desember 2022–1. mars 2023
Oppsamlingsperiode	1. mars 2023–1. mai 2023

Siste dato i perioden er frist for å ha gjennomført besøk.

Etter det første DVP-besøket skal nye DVP-besøk gjennomføres minst en gang hver 16. måned for å fylle kravet i dyrevelferdsprogrammet.

Avtale med veterinær

– Å forberede det første DVP-besøket er «inngangen» til dyrevelferdsprogrammet. Produsenten velger selv veterinær, men ofte vil det være praktisk å etablere avtale med en praktiserende veterinær som allerede kjenner besetningen. Det gir godt grunnlag for dialog og rådgivning. En del veterinærer er allerede involvert i dyrevelferdsprogramarbeid i svine- og fjorfepraksis. For andre er dette en ny oppgave, men veterinærene som skal gjennomføre DVP-besøk skal gå kurs for å få god forståelse for hvordan de skal fylle denne rollen. Målet er å ha klar første modul av kurset i oktober, påpeker Åse Margrethe Sogstad.

Hun presiserer at i forkant av DVP-besøket, må produsenten logge inn i Velferdsportal storfe, registreringssystemet for DVP storfe. Lenke til denne registreringsløsningen vil bli å finne i både Storfekjøttkontrollen, via Tine Medlem, Dyrehelseportalen og i varslene som sendes ut i forbindelse med innrullingsperioden.

Innsyn i nøkkeltall

– Via Velferdsportal storfe, sendes det så en avtaleforespørsel til aktuell veterinær.

Veterinæren som godkjenner avtalen får innsyn i produsentens nøkkeltall for produksjonen, enten gjennom TINEs dyrevelferdsindikator eller lignende system. Det kan også være relevante data fra slakteriet. Det arbeides fortsatt med hvilke nøkkeltall som kan være tilgjengelige fra oppstarten av dyrevelferdsprogrammet ved årsskiftet og hvilke som kan bli tilgjengelige på sikt. Informasjon om dette vil komme ved oppstart. Hensikten med nøkkeltall er å gi objektive indikasjoner som i noen tilfeller kan peke på forbedringsområder og dermed gi et mest mulig effektivt besøk, forteller hun.

Veterinærbesøket har definert innhold

Et DVP-besøk av veterinær vil ta ca. 1,5–2 timer ut ifra om veterinæren har mulighet til å forberede seg ved hjelp av nøkkeltall og dokumentasjon av forholdene i besetningen. I store besetninger og besetninger med mange bygninger kan besøket ta lenger tid.

Dersom det er praktisk mulig, skal veterinær og produsent sammen se på alle storfe i besetningen i løpet av besøket. Konkrete spørsmål om 16 definerte dyrevelferdsindikatorer skal besvares og dokumenteres for hver enkelt dyregruppe i besetningen. Spørsmålene er delt inn i fire deler:

1. Adferd og oppstilling (fravær av frykt, forhold ved liggeplass, reisebevegelse, reinhet)
2. Føring og helse (hold, halthet og klauvpleie, sår og hevelser, sykdom hos kalv, vanntilgang)
3. Rutiner og andre forhold (rutiner for beite/lufting, rutiner for bruk av kutrener, rutiner ved kalving, sykdom og skader), ekstra tiltak for å bedre dyrevelferden og andre forhold ved dyrevelferden)
4. Smittevern (persontrafikk og inn- og utlasting av dyr)

Egen veileder

Alle spørsmål skal besvares og gis en score: 1 – Tilfredsstillende. 2 – Bør forbedres eller 3 – Avvik som må utbedres.

Score 2 settes der det er forbedringspotensial og hvor produsent og veterinær blir enige om konkrete tiltak for å bedre forholdene. Score 3 settes der det er klare avvik som må utbedres – altså regelverksbrudd. Da skal det settes en tydelig tidsfrist for når forholdet må være utbedret slik at avviket kan lukkes. Det er også mulig å bruke score 4 – Ikke relevant, eksempelvis rutiner ved kalving i besetninger uten mordyr.

En egen veileder for DVP-besøket til bruk for både produsent og veterinær vil publiseres på animalia.no høsten 2021 – i god tid før dyrevelferdsprogrammet trer i kraft, understreker Åse Margrethe Sogstad.

Avvik må følges opp

Dersom produsenten får score 3 – altså avvik som må utbedres – har produsenten ansvar for å utbedre forholdene og dokumentere dette overfor veterinær innen fastsatt tidsfrist slik at veterinæren kan lukke avviket i registreringssystemet Velferdsportal storfe. Dokumentasjon på lukket avvik kan, avhengig av avvikets art, skje ved nytt veterinærbesøk, bildedokumentasjon, telefonsamtale eller ved at rådgiver eller annen veterinær dokumenterer.

For å sikre at kjøtt og melk kommer fra dyr som har hatt god dyrevelferd, vil varemottaker sørge for at manglende lukking av dyrevelferdsavvik (score 3) innen oppsatt frist, eller manglende dokumentasjon på dyrevelferdsbesøk siste 16 måneder, fører til økonomisk trekk på leveranse av melk og/eller slakt.

Norges største og beste utvalg av dyrehengere

Tuff-Mac dyrehenger til traktor. Leveres fra 5,5–9,3 m.

Jyfa dyrehenger for traktor. Mange modeller.

Bateson bilhenger til sau, gris, storfe og hest.

Bateson bil-, sau- og varehenger.

MYHRES maskinomsetning as

Høyjordveien 686, 3158 Andebu • 957 24 006 • post@myhresmaskin.no • myhresmaskin.no

SAUEBØNDER

LEVERINGSVILKÅR
FRÅ 1. AUGUST 2021

SAU OG LAM (ikkje villsau)

Kvantumsstilling:

20 - 49 stk	kr	20,00 pr dyr
50 - 79 stk	kr	30,00 pr dyr
80 - 99 stk	kr	50,00 pr dyr
100 - og over	kr	60,00 pr dyr
Helt lass 120 dyr eller meir	kr	1,00 pr kg

Samlasting frå fleire leverandører (1 stopp)
gjev kvantumsstilling etter totalleveranse

VILLSAU:

Kvantumsstilling:

20 - 49 stk	kr	10,00 pr dyr
50 - 79 stk	kr	15,00 pr dyr
80 - 99 stk	kr	25,00 pr stk
100 - og over	kr	30,00 pr stk
Helt lass 120 dyr eller meir	kr	0,50 pr kg

LAM (ikkje villsau)

Stjernelam i kl O+ eller bedre

fettgruppe 1+ til 3+, vekt over 15 kg (ikkje villsau)	kr	5,00 pr kg
---	----	------------

Ringslillegg, lam (alle klasser) (ikkje villsau)	kr	3,00 pr kg
--	----	------------

Vi har mindre fettrekk i fettgruppe 3+

verdien av dette utgjør	kr	3,00 pr kg
-------------------------	----	------------

SAU OG UNGSAU (ikkje villsau)

Ringslillegg, Sau O+ eller bedre fettgruppe 1+ t.o.m 3	kr	5,00 pr kg
--	----	------------

Ringslillegg, Ungsau i kl O+ eller bedre i fettgruppe 1+ t.o.m 3	kr	5,00 pr kg
--	----	------------

Tillegg for kjøpte dyr

(tyra må vere ryklitte og reine)	kr	35,00 pr dyr
----------------------------------	----	--------------

Pelskinn

Villsauen blir kjøpt, dersom leverandøren ikkje gir TYDELEG beskjed at han vil ha skinn i retur.	kr	330,00 pr dyr
--	----	---------------

Debio (må vere merket med debio)	kr	1,50 pr kg
----------------------------------	----	------------

Villsauen blir kjøpt, dersom leverandøren ikkje MERKER dyret med merke som står returskinn på.

Skin og dyr som skal i RETUR, må merkast med merke.

Trekk:

Hygienetrekk: dyr som ikkje kan klippast reine, er svært forurensa (får herting) eller dyr som produsenten prøvjer å slakte ukjøpt (t.d. pelsau/returskinn).	kr	120,00 pr dyr
--	----	---------------

STOPPAVGIFT

ALLE DYR SKAL HA ØYREMERKER MED INDIVIDNUMMER. (OPPRINNELSESMERKE)	kr	0
--	----	---

DYR SOM IKKJE ER RETT MERKA, KAN VI IKKE TA MED.

Endringer i regelverket for Ung sau

Klassifiseringsutvalget har vedtatt at fra kommende sesong flyttes datogrensen for sau fra 1. November til 1. Januar.

Endringen vil ha størst betydning for kategori Ung sau.

Maksimal alder for Ung sau økes fra ca. 30. (1. November) til ca. 32 måneder (1. Januar).

Dette betyr at slakt som tidligere ville fått kategori Sau nå vil bli akseptert som kategori Ung sau.

I perioden fram til og med 31. Desember i kalenderåret.

Datogrensen flyttes også for kategori Vær,

slaktedyr som er ca. 1,5 år gamle.

Her skal slakt med akseptabel alder, men med avvikende lukt,

smak eller farge fortsatt bli klassifisert som Vær.

Se dokument 404 i Klassifiseringshåndboka på «animall.no».

INNMELDING:

TELEFON: 70 26 91 02

E-POST: ragnhild@oleringdal.no

NAUDSLAKT: 905 28 196

RINGDAL
KORTREISTE, GODE KJØTVARER

Trønderske kyllingbønder verner om biene

Kyllingbønder i Trøndelag har denne sommeren sådd blomsterstriper langs kornåkrene sine tilsvarende et areal på om lag 15 fotballbaner, for at trønderske bier lettere skal finne mat.

Prosjektet er et samarbeid mellom Norsk Kylling, Felleskjøpet Agri og Norsk institutt for bioøkonomi, NIBIO.

Omtrent en tredjedel av maten vår er avhengig av bestøvning fra pollinerende insekter. 80 prosent av nytte- og villplantene er avhengig av det samme.

Samtidig reduseres bestandene av pollinatorer over hele kloden. I Norge er en tredjedel av våre rundt 200 biearter truet av utryddelse.

– Det haster med å redde villbiene. Villbiene trenger et mangfold av planter som sikrer mat gjennom hele sesongen. Denne maten finner de ikke i kornåkeren eller på arealer der det drives ensidig monokultur. Gjengroing av slåtteenger, slåttemyrer og kystlyngheier, som tradisjonelt har vært viktige levesteder for villbiene, truer deres eksistens. Ved å så pollinatorvennlige blomster i brede striper langs åkerkantene, blir det lettere for pollinatoren å finne mat i form av nektar og pollen, sier fagrådgiver Eva Pauline Hedegart i Felleskjøpet

Det var Norsk Kylling som tok initiativ til prosjektet, og som oppfordret sine leverandører til å delta.

– Vi inviterte våre leverandører med på denne dugnaden, fordi verdens matproduksjon er helt avhengig av pollinatorer. Da er det viktig at vi som matprodusent tar vår del av ansvaret for insektene. Dette er et enkelt og konkret grep som målsetter økt mattilgang for villbiene og som på den måten kan bidra til å sikre villbiers eksistens i fremtiden, sier produksjonsdirektør Hilde Talseth i Norsk Kylling.

De 16 bøndene har til sammen sådd frøblandingen «Spire insektvenn» på et areal tilsvarende 13 fotballbaner på størrelse med Lerkendal. I løpet av sesongen skal forskere fra NIBIO registrere insektlivet og blomsterressurser i de blomstrende åkerkantene.

Flytter all griseslakting i øst til Tønsberg

Norturas styre har besluttet å samle all slakting av gris på Østlandet i Norturas Tønsberg-anlegg. Det gir 27 færre årsverk på Rudshøgda.

Vedtaket er neste trinn i Norturas industriutviklingsplan, som ble lagt fram i fjor sommer. Nortura har gjennom denne planen lovet eierne å forbedre lønnsomheten i selskapet med mellom 350 og 400 millioner kroner i året, gjennom en modernisering og effektivisering av industrien.

Dermed legges all griseslakting på Rudshøgda ned, og flyttes til Tønsberg. Planen er at den nye slaktelinja skal stå klar i august 2022. Fram til da vil grisen på Innlandet slaktes som vanlig ved Rudshøgda.

Det er kun på disse to stedene på Østlandet Nortura i dag har slakteri for gris. Tønsberg slakter 16 000 tonn, og Rudshøgda 18 000 tonn.

Vedtaket medfører en reduksjon på 27 årsverk på Rudshøgda, og en økning på 15 årsverk i Tønsberg. Alle berørte med fast ansettelse ved Rudshøgda får jobbgaranti, påpeker Nortura i en pressemelding fredag.

Beslutningen om å samle all griseslakting til Tønsberg, skulle egentlig ha blitt tatt tidligere, men ble utsatt av Nortura grunnet NRKs offentliggjøringer av ulike graverende forhold i et utvalg norske svinefjøs, og Norturas håndtering av dette sakskomplekset.

■ Dansk slakteri fikk 70 000 kr i bot

Et Danish Crown-slakteri i Danmark lot en gris havne i et skoldekar før den var avlivet. Slakteriet erkjenner feilen.

Forseelsen betegnes som grov og uforsvarlig behandling av dyr.

Danish Crown har derfor fått en bot på 70 000 kroner for det som nettopp blir betegnet som uforsvarlig behandling av dyr.

Grisen var bedøvet med en boltipistol, men den reelle avlivingen skjer først når dyret får gjennomskåret hovedpulsåren og dyret så blør til døde.

I dette tilfellet, ifølge påtalemyndighetene, var ikke hovedpulsåren skåret over før dyret kom i skoldekaret, skriver *Ekstrabladet*.

Ettersom det er sjettede gang dette forholdet har skjedd på et Danish Crown-slakteri, vurderte dommer og anklager at boten denne gang skulle være på 70 000 kroner.

– Det eneste vi kan gjøre, er, er å være i kontinuerlig kontakt med våre medarbeidere, og sikre oss at dette ikke skjer igjen, sier pressesjef Jens Hansen i Danish Crown til *Ekstrabladet*.

■ Tyske droner redder rådyr fra høstmaskiner

Droner med varmesøkende kameraer har reddet tusenvis av rådyr fra å bli maltraktert av slåmaskiner/høstmaskiner i Tyskland, sier den tyske regjeringen, som subsidierer droneflygingen.

– Takket være pengene vi har delt ut, er rundt 200 droner tatt i bruk. Så langt er nesten 6000 rådyr reddet, sier den tyske landbruksminister Julia Klöckner.

Departementet sier at dyrene ofte gjemmer seg i det høye gresset for å unngå rovdyr. Det gjør at de er vanskelige å få øye på for bonden, så derfor brukes dronene til å søke gjennom åkeren før bonden begynner å slå.

Årlig dør tusenvis av rådyr i forbindelse med slåttene.

Siden mars har den tyske regjeringen brukt 3 millioner euro – drøyt 30 millioner kroner – på dronene og planen er å øke bidraget.

■ 2000 økologiske gårder i Norge

Av nær 2000 økologiske gårder i Norge, var 104 lokalisert til Agder-området. 4,3 prosent av jordbruksarealet i Norge drives nå økologisk.

Det viser tall fra Norsk Landbruksrådgivning. Tallene viser dessuten at de økologiske arealene øker lengst i sør. På landsbasis har vi hatt en liten økning (0,2 prosent) i bruken av økologiske arealer.

Debio er kontrollorgan for økologisk landbruk i Norge og hvert år lager de statistikk over plante-produksjon og husdyrhold som drives økologisk.

Antall økologiske husdyr på landsbasis er nokså uendret for de fleste dyreslag, unntaket er økologiske høns som stadig stiger i antall. Økologiske høns utgjør nå sju prosent av alle verpehøner.

Storhusholdningsmarkedet har over tid hatt en jevn og betydelig vekst knyttet til økologiske produkter.

Vi gjør komplette skreddersydde fasiliteter etter dine behov.

Made in Sweden!

PÅ TIDE Å OPPGRADERE ANLEGGET?

Victorssons mange modeller av Vireo Open gjør at vi kan optimalisere anlegget for eksisterende eller nye hus.

Vi sørger også for at hele anlegget stilles inn korrekt med hensyn til belysning, ventilasjon og øvrig automatisering.

Vi tilbyr også utstyr og reservedeler fra våre følgende ledende leverandører:

Lubing • Roxell • AH Meyer/Pulsfort • Hato
Munters • Skov • Mach-C

VICTORSSON
POULTRY

Jan Johansson, salgssjef
T: +46 (0)340-657 596
victorssonpoultry.se

SYSTEM VIREO OPEN

Eggproduksjon for frittgående høner

DEN STOLTE HANE VOKSER PÅ EGG OG VI SØKER STOLTE EGGPRODUSENTER

Er du eggprodusent og kan tenke deg å levere egg til oss?
Konkurranseverdige betingelser.

Ta kontakt for en uforpliktende prat:

Erik Nielsen, 472 71 270,
erik.nielsen@denstoltehane.no

Den Stolte Hane er markedsleder på kylling i Norge, og en av Norges ledende eggprodusenter. Vi utvikler, produserer, selger og markedsfører egg og kylling. Vi er en del av Scandi Standard, Nordens største kyllingprodusent med virksomheter i Sverige, Danmark, Norge, Finland og Irland. Våre sterkeste merkevarer er Den Stolte Hane, Vestfold Fugl, Kronfågel, Danpo, Ivars, Naapurin Maalaikana, Chicky World og Manor Farm. Til sammen er vi ca. 3.000 medarbeidere og har en omsetning på nærmere åtte milliarder. Les mer på www.scandistandard.com og

www.denstoltehane.no

Mørt kvalitetskjøtt fra lokale bønder i Agder

JENS EIDE

Din lokale slakter

LILLESAND • SØRLANDET

www.slaktereide.no

Dette er landbruksunntaket i tomtefestelovgivningen

■ MAURITZ AARSKOG ■ ADVOKAT OG PARTNER I ØSTBY AARSKOG ADVOKATFIRMA

Mange klienter har spørsmål rundt det såkalte landbruksunntaket i tomtefestelovgivningen. Vi vil her

redegjøre kort for grunntrekkene ved denne unntaksregelen.

Tomtefesteloven § 34 (3) oppstiller et meget praktisk unntak fra hovedregelen om rett til innløsning av festetomt på visse vilkår. Unntaket gjelder for tomt som hører til en landbrukseiendom og er festet bort til fritidshus.

Dokumentasjon

Landbruksunntaket innebærer at bortfester – ved krav om innløsning – kan tilby fortsatt feste, istedenfor innløsning. Dette gjelder imidlertid bare dersom bortfester dokumenterer at vilkårene for å nekte innløsning er til stede. Legger ikke bortfester frem dokumentasjon, kan fester gå til rettslige skritt for å tvinge gjennom en innløsning i tråd med hovedregelen i tomtefesteloven § 32 (1).

Detaljerte regler i tomtefesteforskriften

Hvilke festetomter som omfattes av unntaket, er regulert i forskrift om tomtefeste m.m. § 4. Reglene er svært detaljerte og tekniske, og man må kjenne faktum godt for å kunne gi konkrete svar.

Forenklet sagt må følgende vilkår være oppfylte for at landbruksunntaket skal komme til anvendelse:

Nærmere om vilkårene

Festekontrakten må gjelde feste av tomt som er del av en landbrukseiendom. Det må drives aktiv og rasjonell næringsdrift, og ei-

endommen må gi et tilskudd å regne med for levekårene til eieren.

En festetomt regnes for å høre til en landbrukseiendom når den hører til som festegrunn, eller er utskilt fra denne.

Festetomten må festes til fritidshus (hytte)

Det må dessuten dreie seg om en landbrukseiendom med et totalareal på over 100 dekar, eller med mer enn 20 dekar fulldyrka jord. Hva som skal regnes som én eiendom, detaljreguleres i forskriften.

Inntektene (til bortfesteren) fra festetomtene må til sammen utgjøre mer enn et årlig minstebeløp, som for tiden utgjør kr 20 695.

Politisk valg

Det stilles også krav om at inntektene fra festetomtene til sammen utgjør fem prosent, eller mer, av det gjennomsnittlige årlige driftsresultatet ved drift av eiendommen som jord-, skog- eller hagebruk.

Hva innebærer det at unntaket kommer til anvendelse? Hvis samtlige vilkår i tomtefesteloven og forskriften er oppfylte, kommer landbruksunntaket til anvendelse. Fester har i så fall ikke noe rettskrav på innløsning. Rettstilstanden er et utslag av politiske valg. Hensynet til å styrke inntektsgrunnlaget i landbruket i distriktene begrunner unntaket.

Når fester ikke har noe rettskrav på innløsning, aktualiseres spørsmålet om grunneier vilkårlig kan bestemme hvem han vil selge til. Kan grunneier f. eks. legge avgjørende vekt på pris?

Svaret er i utgangspunktet ja. Det følger av avtalefriheten at grunneier fritt bestemmer hvem han vil selge grunn til.

Oppsummering

Hvilken rettsstilling man har som fester, avhenger altså i stor grad av hvorvidt hovedregelen om innløsningsrett eller en unntaksbestemmelse kommer til anvendelse. ■■■

ILLUSTRASJONSFOTO: COLOURBOX

Løsningsordet i kryssordet i nr. 2 var «Dyrehelse» og den heldige vinneren ble Astrid Lia Engebretsen, Notodden. Vinneren får 10 flax-lodd i posten. Send løsningsordet på e-post til **pas@kjottbransjen.no** og bli med på trekningen av lodd. Bokstavene i de grå feltene danner løsningsordet.

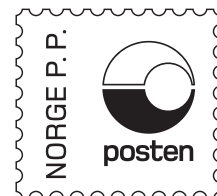
BJELLEKUA

Bjellekua leder flokken. Hun er bindeledd mellom dyra og bonden – slik vi er bindeleddet mellom produsent og forbruker. Det har vi vært i over 80 år.

Vi slakter storfe,
gris, sau og lam
til svært konkurranse-
dyktige priser og
gir god service

ET SELSKAP I GRILSTAD-KONSERNET

Returadresse:
Kjøtt- og eggprodusenten
Postboks 163
1319 Bekkestua

DIA
LEC
TA

Spør oss om
finansiering!

Strøm i nøden

Fjøssystemer tilbyr nødstrøms-aggregat fra Zordan med kapasitet til å drifte en normal storfe-besetning, to boliger og gården forøvrig.

Aggregatet tar automatisk over strømforsyningen ved netttutfall.

De har lang holdbarhet med ekstra sikringer mot tilbakeslag, er godt støyoisoleret (58 db) og programmerbare med brukervennlige menyer. Det mobile aggregatet egner seg også utmerket til seterdrift. Vedlikeholdet er enkelt. Overganger, kontakter og kabler følger med.

De helautomatiske og manuelle aggregatene fra Fjøssystemer leveres i både 3-fas 230 versjon og 3-fas 400 versjon. Alle aggregatene er produsert og testet etter ISO 9001.

Fullisoleret nødstrøms-aggregat

Finnes i størrelser fra 6,5 kVA til 1100 kVA.
Kan leveres manuelt eller fullautomatisert
230 Volt 3fas og 400 Volt 3fas.

Uisoleret nødstrøms-aggregat

Finnes i størrelse fra 6,5 kVA til 1100 kVA.
Beregnet på innendørs bruk. 230 Volt 3fas
og 400 Volt 3fas.

Nødstrøms-aggregat for bruk på traktor

Finnes i størrelse fra 10 kVA til 135 kVA.
230 Volt 3 fas og 400 Volt 3 fas.

f www.fjossystemer.no

FS FINANS

FJØSSYSTEMER

Bonden og dyrenes førstevalg

Øst
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

Sør
3178 Våle
Tlf. 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbø
Tlf. 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf. 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf. 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

Bygg
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
bygg@fjossystemer.no